

УРБАНА ДЕКАДЕНЦИЈА У ИНТЕГРАЛНОМ УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ ГРАДОВА “ПОЈАСА РЂЕ”: КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈЕ, ВИЗИЈЕ И СТРАТЕГИЈЕ

Марјан Марјановић^{1*} и Марсело Сагот Бетер²

¹Лондонски универзитетски колеџ, Бартлет школа планирања, Лондон, Уједињено Краљевство

²Баухаус Универзитет, УрбанХИСТ програм, Вајмар, Њемачка

Сажетак: Овај рад испитује однос између тренда урбане декаденције и урбанистичког планирања путем анализе различитих концептуализација овог феномена у планским документима и његове даље интерпретације у различитим визијама и стратегијама просторног планирања за градове у декаденцији. Сходно томе, развијена је квалитативна анализа садржаја осамнаест интегралних планова за градове у декаденцији смјештене у “Појасу рђе”, како би се идентификовала актуелна дефиниција и контекстуализација процеса урбане декаденције у Сједињеним Америчким Државама. Тврдимо да су постојеће нејасноће на нивоу политика довеле до различитих и недоследних планских настојања да се адекватно ријешу проблем урбане декаденције, што ограничава усвајање јасних стратегија на урбаном нивоу. Анализа такође показује како појам сталног раста и даље доминира у традиционалним визијама развоја америчких градова Појаса рђе. У раду је закључено да је, за схватање и суочавање са трендом смањења урбанизације, важно промовисати појаву декаденције градова као текућег и трајног процеса који захтијева просторно планирање базирано на цјеловитом приступу рјешавању проблема.

Кључне ријечи: урбана декаденција, градови у декаденцији, опадање урбаних појасева, Појас рђе, интегрално планирање, визије планирања, стратегије планирања.

Original scientific paper

URBAN SHRINKAGE IN COMPREHENSIVE URBAN PLANNING OF RUST BELT CITIES: CONCEPTUALISATIONS, VISIONS, AND STRATEGIES

Marjan Marjanović^{1*} and Marcelo Sagot Better²

¹University College London, Bartlett School of Planning, London, United Kingdom

²Bauhaus-Universität, UrbanHIST Programme, Weimar, Germany

Abstract: The present paper examines the relation between urban shrinkage processes and urban planning through the analysis of different conceptualisations of the phenomenon in planning documents, and its further interpretation in planning visions and planning strategies for shrinking cities. Accordingly, a qualitative analysis of the content of eighteen comprehensive plans for shrinking cities located in the Rust Belt area has been developed in order to identify how urban shrinkage has currently been defined and contextualised in the United States. We argue that existing ambiguities at policy level have led to varying and inconsistent planning efforts to address shrinkage which consequently restricts the adoption of clear-cut strategies at urban level. The analysis also evaluates how the notion of perpetual growth still dominates traditional planning visions of development for American Rust Belt cities. The paper concludes that in understanding and dealing with urban decline, it is important to promote the notion of shrinkage as an on-going and permanent process that demands a ubiquitous “problem-solving” type of comprehensive planning.

Key words: urban shrinkage, shrinking cities, urban decline, Rust Belt, comprehensive planning, planning visions, planning strategies.

---

* Аутор за кореспонденцију: Marjan Marjanović, Bartlett School of Planning, University College London, Central House 14 Upper Woburn Place London WC1H 0NN, London, United Kingdom, E-mail: marjan.marjanovic.19@ucl.ac.uk

Corresponding author: Marjan Marjanović, Bartlett School of Planning, University College London, Central House 14 Upper Woburn Place London WC1H 0NN, London, United Kingdom, E-mail: marjan.marjanovic.19@ucl.ac.uk

УВОД

Урбанистичко планирање је одувijek било инструмент који омогућава и промовише раст градова. Међутим, реалност је да планери често раде у урбаним срединама које се, у ствари, не увећавају. Тачније, многи градови свијета пролазе кроз процес константног економског и демографског пада (Hartt, 2018; Oswalt, 2005; Oswalt & Rieniets, 2007). Такав процес је у цјелини познат и као урбана декаденција, док се градови који су њиме погођени називају градови у декаденцији.¹ Наведени појам је настао у Њемачкој крајем 1980-их година под именом *schrumpfende Städte* (Häußermann & Siebel, 1988; Hirt & Beauregard, 2019). Основни показатељ урбане декаденције је континуирани губитак градског становништва током дужег периода (обично неколико деценија). Међутим, то је само статистички критеријум који указује на много дубље структурне проблеме с којима се суочавају такви градови. Стога, у литератури (Cunningham-Sabot et al., 2013), процес урбане декаденције схвата се као структурална криза која се огледа у сталном губитку становништва, трајном економском паду и мноштву различитих социјалних проблема који муче ове градове.

Многи градови широм свијета доживљавају непрестани демографски пад од друге половине прошлог вијека, а та се појава наставља и данас. Званичне статистике (Wiechmann & Pallagst, 2012; Wolff & Wiechmann, 2018) показују да је велики број урбаних подручја у Европи и САД-у забиљежио губитке становништва у посљедњих педесет година. Урбане регије у познатим жариштима урбане декаденције, попут америчког Појаса рђе, Европе и Јапана, такође очекују до сад неупоредив пад броја становника у наредних неколико деценија (Hollander et al., 2009; Rieniets, 2009). Овај пад подстакao је урбанисте да активно раде на рјешавању овог проблема у процесу планирања. Иако се идеја рјешавања проблема урбане декаденције може пратити уназад до процеса планирања простора Њемачке након уједињења (Bontje, 2005), планери су тек прије петнаестак година почели да цјеловитије препознају проблем градова у

INTRODUCTION

Urban planning has always been an instrument that enables and promotes the growth of cities. However, the reality is that planners often operate in urban contexts that do not grow. Quite the contrary, many cities of the world undergo a persistent process of economic downturn and demographic decline (Hartt, 2018; Oswalt, 2005; Oswalt & Rieniets, 2007). This process is known as urban shrinkage, while the cities affected by it are named “shrinking cities”. This term originated in Germany in the late 1980s as *schrumpfende Städte* (Häußermann & Siebel, 1988; Hirt & Beauregard, 2019). The leading indicator of urban shrinkage is the enduring loss of urban population over an extended periods (usually several decades). However, it is only a statistical criterion that points to much deeper structural issues that shrinking cities face. Therefore, in the literature (Cunningham-Sabot et al., 2013), urban shrinkage is understood as a structural crisis that is evidenced in the continuous population loss, lasting economic downturn, and a plethora of social problems that plague these cities.

Many cities across the globe have been experiencing enduring demographic decline since the second half of the last century, a phenomenon that continues today. Official statistics (Wiechmann & Pallagst, 2012; Wolff & Wiechmann, 2018) show that a large number of urban areas in Europe and the United States recorded population losses over the last fifty years. Urban regions in the well-known hotspots of shrinkage such as the American Rust Belt, Europe, and Japan, also expect unparalleled levels of population decline in the next couple of decades (Hollander et al., 2009; Rieniets, 2009). This decline has prompted urban planners to actively work on addressing the issue of shrinkage in the planning process. While the idea of tackling shrinkage can be traced back to the planning processes of post-unification Germany (Bontje, 2005), it was not until some fifteen years ago that planners started to acknowledge urban decline in a more comprehensive manner

декаденцији (Großmann et al., 2013).

Међутим, још није јасно на који начин планери реагују на проблем урбане декаденције (Wiechmann & Bontje, 2015), нити како прилагођавају инструменте планирања да би одговорили на различита питања која тај проблем отвара (Pallagst et al., 2017). Хасе и сарадници сматрају да није било значајнијег систематског истраживања о томе “на који начин су стварни услови смањивања градова, дискусије и политике међусобно повезани и условљавају/информишу једни друге” (Haase et al., 2017, стр. 95). Да би се овај проблем ријешио, неопходно је успоставити и разумјети однос између процеса урбане декаденције и просторног планирања, што је управо и циљ овог рада. Наше основно полазиште у разматрању поменутог односа јесте схватање да на избор приступа планирању којим се настоји ријешити проблем градова у декаденцији у великој мјери утичу начин перцепције, прихватања и концептуализације тог процеса – као што тврде Палагст и сарадници (Pallagst et al., 2017). Ова претпоставка захтијева да даље истражимо различите интерпретације феномена урбане декаденције од стране планера, као и доминантне приступе планирању у рјешавању проблема градова у декаденцији. Поред тога, Гросман и сарадници сугеришу да нам истраживање интереса и циљева које такви градови имају може помоћи да схватимо “шта утиче на изборе на основу којих креатори политике дају предност једној врсти политичког одговора над другим” (Großmann et al., 2013, стр. 223). То значи да је, такође, потребно истражити у којој мјери урбана декаденција утиче на креирање визија и циљева урбаног планирања.

На основу ових премиса, рад ће се усредсредити да пружи одговоре на сљедећа три питања:

1. Како планери врше концептуализацију процеса урбане декаденције?
2. Како се циљеви/визије планирања односе на урбану декаденцију?
3. Које стратегије преовлађују у рјешавању проблема урбане декаденције?

У складу с тим, главни циљеви овог истраживања јесу: анализа различитих

(Großmann et al., 2013).

However, it is not yet clear how planners respond to urban shrinkage (Wiechmann & Bontje, 2015), nor how they adapt planning instruments to accommodate various shrinkage-related issues (Pallagst et al., 2017). Haase and co-workers write that there has been little systematic research of “how real conditions of shrinking cities, discourse, and policy are interrelated and condition/inform each other” (Haase et al., 2017, p. 95). In order to fill this gap, it is necessary to establish and understand the relation between urban shrinkage and planning, which is what this paper aims to do. Our starting point in scrutinising this relation is the understanding that the choice of planning approaches to address shrinking cities is largely influenced by the way shrinkage is perceived, accepted, and conceptualised – as argued by Pallagst and co-workers (Pallagst et al., 2017). This assumption asks us to further investigate different interpretations of urban shrinkage by planners, as well as the dominant planning approaches in addressing shrinking cities. Additionally, Großmann and co-workers suggest that researching into the interests and goals of shrinking cities can help us understand “what influences the direction that policy-makers take in favouring one type of policy response over the other” (Großmann et al., 2013, p. 223). This means that it is also necessary to explore to what extent urban shrinkage affects the creation of planning visions and the generation of planning goals.

Based on these premises, the paper will focus on answering the following three questions:

1. How planners conceptualise urban shrinkage?
2. How planning goals/visions relate to urban shrinkage?
3. What strategies prevail in addressing urban shrinkage?

In line with these questions, the main aim of this research is to analyse various conceptualisations of urban shrinkage that

концептуализација урбане декаденције којима се руководе просторни планери приликом планирања градова у декаденцији, истраживање начина на које се такве концептуализације односе на планирање циљева и визија, те идентификација стратегија које се користе за суочавање са проблемом процеса урбане декаденције.

Наведене теме се у раду истражују на примјерима интегралних урбанистичких планова градова у декаденцији у области Појаса рђе у САД-у. Интегрално планирање представља релевантан предмет проучавања међусобне повезаности урбане декаденције и планирања. Разлог томе лежи у чињеници да овај приступ, у оквиру традиције просторног планирања у САД-у, представља директну последицу промијењених услова планирања и потреба које су се јавиле као реакција на појаву градова у декаденцији (Wiechmann & Pallagst, 2012).

Након увода, рад испитује однос планирања и декаденције градова у САД-у присутан у литератури. На почетку се разматрају национално доминантни трендови пада и њихови узроци, а потом се приступа расправи о историјском развоју дискурса о градовима у декаденцији на простору САД-а, те указује на неке значајне реакције планирања на проблем смањења, као што су укрупњавање посједа, озелењавање и оптимизација броја становника. Методолошки сегмент слиједи након прегледа литературе и у њему је представљен приступ истраживању заснован на квалитативној анализи садржаја интегралних просторних планова 18 америчких градова у декаденцији смјештених унутар Појаса рђе. Након тога, у раду су представљени главни резултати анализе. Овај одјељак је подијељен у три дијела и детаљније приказује сваки аспект ове студије, тј. концептуализације урбане декаденције, планирање визија градова у декаденцији и стратегија планирања које се јављају као реакција на те процесе. Коначно, у закључку се, на основу добијених резултата, осврће на истраживачка питања постављена у уводу и детаљније разматрају главни налази, прије него што се рад завршава закључним примједбама и упутствима за праксу.

planners of shrinking cities put forward, to inquire into the way they relate to planning goals and visions, and to identify what strategies to address shrinkage they yield.

The paper explores these issues on the example of comprehensive urban plans of shrinking cities in the United States Rust Belt area. Comprehensive planning represents a relevant object to study the interrelation of urban shrinkage and planning since this approach, within the United States planning tradition, appears to be a direct result of changed planning conditions and requirements conceived in reaction to urban decline (Wiechmann & Pallagst, 2012).

Following the introduction, the paper examines the relation of planning and urban shrinkage in the United States present in the literature. It first reflects on the nationally dominant decline trends and their causes before proceeding to discuss the historical development of the shrinking cities discourse in the United States and to point out some notable planning responses to shrinkage such as land banks, greening, and rightsizing. The methodology section follows after the literature review; it presents the approach to the analysis based on the qualitative content analysis of comprehensive plans of 18 United States shrinking cities located in the Rust Belt area. We then proceed to show the main outcomes of our analysis in the results section. This section is divided into three parts and analyses each aspect of this study in more detail, i.e. conceptualisations of urban shrinkage, planning visions of shrinking cities, and planning strategies that respond to shrinkage. Lastly, in the conclusions section, we build on these results to reflect on the research questions developed in the introduction, and more extensively deliberate on the main findings before wrapping up the paper with some concluding remarks and take-aways for practice.

ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

LITERATURE REVIEW

Иако становништво САД-а показује снажне трендове раста, већином подстакнуте имиграцијом, градови у декаденцији представљају претежно регионални феномен, присутан у старим производним регионима на сјевероистоку и средњем западу земље – подручју познатом као Појас рђе (Mallach et al., 2017). Главни узрок урбане декаденције је процес деиндустријализације (колапс производне базе и губитак радних мјеста у производњи) који покреће пад градског становништва САД-а од 1970-их година (Mallach, 2017). Ови процеси се одражавају на два главна миграциона тренда: а) од Појаса рђе (сјевер и исток) ка Појасу сунца (југ и запад) и б) од велеградских ка приградским подручјима (Mallach et al., 2017). Наведени трендови су додатно појачани савезним програмима који су финансирани изградњу нових стамбених објеката и обезбједили издашна улагања у велике инфраструктурне пројекте, попут аутопутева (Beauregard, 2001). Такође, узроке можемо наћи и у фрагментацији локалне управе, те легислативи која регулише кориштење земљишта, што је додатно подстакло процес субурбанизације (Danielson, 1976; Mallach, 2017).

Иако се извори који тематизују процес урбане декаденције у САД-у могу наћи у научној литератури већ од 1970-их и 1980-их година (Bradbury et al., 1982; Starr, 1976), овај проблем је углавном разматран као дио дугогодишњег наратива тзв. урбане кризе (Mallach, 2017) који је доминирао у политичком пољу од 1960-их година (Lowe, 1967; Merkwowitz, 2010). У овом периоду, проблем урбане декаденције био је претежно ограничен на питања која се тичу проблема напуштене имовине (Mallach, 2017), али се та врста бриге прогресивно смањила до 1990-их (Mallach et al., 2017). Иако су аутори попут Бјуригарда (Beauregard, 1993), Рибцинског (Rybczynski, 1995) и Даунса (Downs, 1997) опширно писали о градовима у декаденцији као посебном историјском процесу који има значајне посљедице за развој америчких индустријских градова, стручна и политичка заједница није овај

Although the population of the United States shows strong growth trends mainly fuelled by immigration, shrinking cities are very much a regional phenomenon that is present in the old manufacturing regions in the Northeast and Midwest of the country, the area known as the Rust Belt (Mallach et al., 2017). The major cause of urban shrinkage is the process of deindustrialisation (the collapse of the manufacturing base and the loss of urban manufacturing jobs) that has been driving the decline of the urban population of the United States since the 1970s (Mallach, 2017). This is reflected in two main migratory trends: a) from Rust Belt (the north and east) to Sun Belt (the south and west), and b) from metropolitan to suburban areas (Mallach et al., 2017). These trends were further amplified by federal programs that financed the construction of new homes and provided excessive investments in large-scale infrastructure projects such as highways (Beauregard, 2001), as well as by local government fragmentation, and the land use regulations that further incentivised suburbanisation (Danielson, 1976; Mallach, 2017).

While the references to urban shrinkage in the United States can be found in the scholarly literature already from the 1970s and 1980s (Bradbury et al., 1982; Starr, 1976), the issue was mostly problematized as part of the longstanding urban crisis narrative (Mallach, 2017) which dominated the national policy discourse since the 1960s (Lowe, 1967; Merkwowitz, 2010). In this period, shrinkage was mainly limited to the issues surrounding the problem of vacant housing (Mallach, 2017), but this concern tended to diminish progressively by the 1990s (Mallach et al., 2017). Although authors like Beauregard (Beauregard, 1993), Rybczynski (Rybczynski, 1995), and Downs (Downs, 1997) extensively wrote about urban shrinkage as a distinct historical process

проблем схватала као питање одвојено од урбане кризе (Mallach, 2017). Сходно томе, аутори су тврдили да декаденција градова, заправо не представља неку дугорочну појаву, већ само привремени прекид тренда урбаног раста (Beauregard, 1993; Mallach, 2017). Разлози за то могу се наћи у доминантној идеологији раста која прожима амерички политички дискурс на свим нивоима. Наиме, идеја привредног раста снажно је укоријењена у америчку политику већ деценијама (Wolfe, 1981), а исто тако, посматрано из неолибералне парадигме, раст се сматра главним циљем политике урбаног развоја данас (Wiechman & Pallagst, 2012). Ову идеју је већ средином 1970-их проанализирао Молоч, који је сматрао да се суштина било којег мјеста у САД-у може видјети у њиховој функцији “машина раста” (Molotch, 1976, стр. 10).

Морисон и Девор на темељу ове идеје објашњавају немогућност да градови у декаденцији постану значајна тема у оквиру америчке урбане политике (Morrison & Dewar, 2012). Према њима, “прихватање одрживог пада становништва јесте у супротности са општеприхваћеним америчким вјеровањем које раст становништва изједначава са “успјехом”, а пад становништва изједначава са “неуспјехом” (Morrison & Dewar, 2012, стр. 120). То је потакнуло неке ауторе (Pallagst, 2012) да примјете како је процес декаденције градова донедавно, заправо, био сматран табу темом у САД-у, пошто се није уклапао у агенде политичара на локалном нивоу.

На прелазу у нови вијек, свјedoци смо поновне тематизације процеса урбане декаденције у САД-у. У овом периоду, наведени процес је препознат као симптом тржишног неуспјеха (Mallach, 2012) при чему се сматрало да преуређење под вођством приватног сектора утемељено у неолибералном политичком дискурсу не може ријешити проблем напуштања земљишта. Због тога се појављују позиви на јавну, односно државну интервенцију (Mallach, 2017). То је подстакло локалне самоуправе да преузму активнију улогу у рјешавању изазова повезаних са урбаним пропадањем, при чему се планирању и развоју сопствене територије

that bore important consequences for the development of American industrial cities, the professional and political community failed to see it as a separate issue from the urban crisis (Mallach, 2017). Accordingly, the authors argued that shrinkage was actually not seen as a long-term phenomenon, but only a temporary break in the trajectory of urban growth (Beauregard, 1993; Mallach, 2017). The reasons for this can be found in the dominant growth ideology that permeates the American political discourse at all levels. Namely, growth appears to have been strongly entrenched in the United States politics for decades now (Wolfe, 1981), while in the light of neoliberalism, it is also considered as the main aim of the urban development policy today (Wiechman & Pallagst, 2012). This idea was already deliberated in the mid-1970s by Molotch, who theorised that the very essence of any locality in the United States “is its operation as a growth machine” (Molotch, 1976, p. 10).

Morrison and Dewar picked up on this to account for the inability of shrinking cities to break into the national urban policy discourse (Morrison & Dewar, 2012). They explain that “acceptance of sustained population decline contradicts the widely-held American belief that population growth equates with ‘success’ and population decline equates with ‘failure’” (Morrison & Dewar, 2012, p. 120). This has prompted some authors (Pallagst, 2012) to notice that urban shrinkage was widely held as a taboo topic in the United States only until recently since it did not fit well with the agenda of local politicians.

With the turn of the last century, we witness the re-emergence of urban shrinkage discourse in the United States. In this period, shrinkage started to be recognised as a symptom of market failure (Mallach, 2012) which posited that private-sector-led redevelopment embodying the neoliberal political discourse could not amend the problem of land abandonment, thus calling for public intervention (Mallach, 2017). This

почиње приступати на цјеловит начин. Истовремено, расправа о проблему градова у декаденцији “проширује се изван специфичног проблема напуштене имовине, како би се обухватила и питања инфраструктуре која постаје непотребна, стања природне средине и основних социјалних и економских проблема који леже у основи ових процеса” (Mallach et al., 2017, стр. 104). Међутим, вриједи примјетити да је, у поређењу са другим земљама у којима је декаденција градова хронично питање, тај проблем у САД-у углавном сматран регионалним, а не националним феноменом. Као последицу тога имамо ситуацију да је реакција локалних самоуправа и институција била свеобухватна и снажна, док се на националном нивоу том проблему придавало јако мало значаја (Haase et al., 2017; Mallach, 2017; Mallach et al., 2017). Ова чињеница умногоме подржава нашу одлуку да проучимо везу између процеса урбане декаденције и планирања на локалном нивоу.

У литератури се може уочити чињеница да планирање одговора на проблем урбане декаденције у САД-у углавном има партикуларни карактер. Већина планова бави се тек симптомима опадања, попут празних и напуштених парцела, док су покушаји да се проблем ријешу у цјелини јако ријетки. Тако је, на примјер, модел укрупњавања парцела доминантан инструмент помоћу којег се настоји ријешити проблем многих градова у декаденцији. Он се састоји првенствено од формирања владиног тијела које има задатак да изврши конверзију слободних, напуштених и због неплаћеног пореза одузетих имања у продуктивну употребу (Alexander, 2005; Hackworth & Nowakowski, 2015; Mallach, 2017). Ова појава је сасвим у складу са схватањем да су различите стратегије просторног планирања у вези проблема урбане декаденције у великој мјери детерминисане начином на који се перципира дотични феномен. На практичном примјеру то значи да је превасходни фокус на питања напуштених имања приликом покушаја концептуализације урбане декаденције у оквиру америчких расправа везаних за планирање (што је овдје већ поменуто) директно довео до

prompted local governments to take a more active role in addressing the challenges related to urban decline while also approaching the planning and development of their own territory in a comprehensive manner. At the same time, the shrinking city discourse “has broadened beyond the specific issue of vacant houses to encompass issues of infrastructure redundancy, natural environment, and underlying social and economic problems” (Mallach et al., 2017, p. 104). However, it is worth noticing that, compared to other countries in which urban shrinkage is a chronic issue, shrinking cities in the United States have been mainly considered to be a regional rather than a national phenomenon, which had for a consequence that policy responses to shrinkage developed by local governments and local institutions have been widespread and robust, while little attention coming from the national level has been directed to the issue (Haase et al., 2017; Mallach, 2017; Mallach et al., 2017). This strongly supports our decision to study the relation of urban shrinkage and planning at the local level.

The literature notes that planning responses to urban shrinkage in the United States have been mainly problem-specific, the majority of them dealing with the symptoms of decline, such as vacant and abandoned lots, while more comprehensive attempts to address the issue in its entirety are rarely encountered. For example, a dominant instrument in many shrinking cities has been the land bank model, which includes the creation of a government entity tasked with the conversion of vacant, abandoned, and tax-delinquent properties into productive use (Alexander, 2005; Hackworth & Nowakowski, 2015; Mallach, 2017). This goes in line with the understanding that different planning responses to urban shrinkage are largely influenced by the way the phenomenon of shrinkage is perceived. In this case, the strong focus on the issue of vacancy in the conceptualisation of shrinkage as part of the United States planning discourse

појаве укрупњавања посједа као инструмента просторне политике.

Други примјер овог процеса везан је за стратегију конверзије земљишта која је, такође, један од основних одговора просторног планирања на све присутнији проблем градова у декаденцији у САД-у. Наиме, у многим урбаним срединама, смањење градског становништва, успорена економска активност и напуштање посједа створили су вишак земљишта (Mallach, 2012). Овакво сувишно земљиште због смањења потражње наставља да губи своју економску вриједност. Оно се, такође, не може ревитализовати посредством државних интервенција, имајући у виду (између осталог) и вишеструко смањење прикупљених пореза у овим градовима (Mallach, 2017). Предложено рјешење, које су многе урбане области широм САД-а почеле да прихватају, укључује усвајање такозваних “стратегија озелењавања” које представљају алтернативе традиционалним моделима преуређења (Hollander et al., 2009; Rößler, 2008; Schwarz et al., 2016).

Шилинг и Логан, чија су истраживања значајно допринијела сагледавању овог проблема, напомињу да се на изазове празних и напуштених посједа у старим индустријским градовима САД-а не може дати холистички одговор у оквиру постојећих модела планирања и преуређења, али да постоји велика шанса за њихову конверзију у јавне површине путем стратегија озелењавања широм ових градова (Schilling & Logan, 2008). Иако је стратегија градског озелењавања у овом случају представљена у функцији рјешавања специфичних проблема напуштених посједа и прекомјерне понуде земљишта, она истовремено представља и изазов свепрожимајућој идеологији раста у рјешавању проблема градова у декаденцији (Mallach, 2017). Градско озелењавање, такође може бити веома важан дио у формулацији једне цјеловитије концептуализације феномена урбане декаденције.

Урбано озелењавање се често схвата као дио веће групе мјера за рјешавање проблема урбане декаденције које се, једним именом, називају

(which was noted hereinabove) has directly led to the creation of land banks as a policy instrument.

The conversion of land also plays a major role in another planning response to shrinkage that has seen an increasing presence among the shrinking cities in the United States. Namely, in many declining urban areas, decreasing urban population, slow economic activity, and the abandonment of properties have created a surplus of land supply (Mallach, 2012). This excess land keeps losing its economic value, since the demand is in a constant drop, and cannot be purposely redeveloped with public money, having in mind (among other things) the already crumbling tax base of shrinking cities (Mallach, 2017). The proposed solution that many urban areas across the United States started to embrace includes the adoption of so-called “greening strategies” that represent the alternatives to traditional redevelopment models (Hollander et al., 2009; Rößler, 2008; Schwarz et al., 2016). In their notable contribution, Schilling and Logan note that the challenges of vacant and abandoned properties in old industrial cities of the United States cannot be holistically addressed by existing planning and redevelopment models, but that there is a big opportunity to convert such vacant properties to community assets through citywide greening strategies (Schilling & Logan, 2008). While the notion of urban greening presented here serves as a strategy to tackle the specific issues of vacancy and oversupply of land, it also provides an implicit challenge to the pervasive growth ideology in addressing shrinking cities (Mallach, 2017) which can be related to a more holistic and comprehensive conceptualisation of urban shrinkage behind it.

When it comes to urban greening, it is often understood as a part of a larger group of measures to deal with shrinkage that are collectively referred to as “rightsizing” (Hackworth, 2015). The rightsizing approach understands mainly the demolition and deconstruction of derelict buildings and excess

“оптимизација величине” (Hackworth, 2015). Овај приступ, углавном, подразумева рушење напуштених зграда и сувишне инфраструктуре, те њихово претварање у отворене просторе (Favro, 2010; Frazier & Bagchi-Sen, 2015; Ryan, 2012). Суштина ове идеје јесте прилагођавање градова мањем броју становника, то јест усклађивање “градске инфраструктуре са садашњим и потребама предвидиве будућности” (Schilling & Logan, 2008, стр. 453), тако да пружање јавних услуга може бити ефикасније и јефтиније за градске буџете (Sorensen, 2012). Градови попут Детроита (Мичиген) и Јангстауна (Охајо) били су на челу декадентних градова у америчком Појасу рђе који су се активно окренули рушењу и деконструкцији као начину рјешавања проблема. Иако је овај приступ претрпио значајне критике (Herbert, 2010), он заправо показује преокрет у дискусијама на тему урбане декаденције у САД-у које су почеле да препознају проблем градова у декаденцији као холистичко питање. Другим ријечима, ове стратегије одражавају залагање многих научника да се овај проблем схвати као посебан историјски процес који захтијева активни ангажман (Dewar & Thomas, 2013; Rybczynski & Linneman, 1999).

Из овог прегледа литературе може се извући неколико размишљања о природи феномена урбане декаденције у САД-у и реакција у оквиру просторног планирања која су од значаја за наше истраживање. Иако у самом почетку није био препознат као посебан феномен, процес урбане декаденције данас је општеприхваћена чињеница међу урбанистима и креаторима јавних политика у САД-у. Ипак, многи политичари настоје да “преформулишу дискурс у циљу избјегавања термина и стварања позитивне референтне структуре за будуће обнављање стратегије раста” (Haase et al., 2017, стр. 100). Стога се чини да је поновни раст јасна тежња креатора јавних политика у градовима у декаденцији (Mallach et al., 2017). То може имати важне импликације на стратегије планирања у овим градовима које би, према томе, требало формулисати тако да им је циљ (или визија) поновни раст. Надаље, чини се да су реакције политика урбаног планирања на смањење

infrastructure and their conversion into open spaces (Favro, 2010; Frazier & Bagchi-Sen, 2015; Ryan, 2012). The idea of rightsizing is to adapt cities to a smaller population, that is, to align more closely “a city’s built environment with the needs of existing and foreseeable future” (Schilling & Logan, 2008, p. 453), so the provision of public services can be more effective and less costly for city budgets (Sorensen, 2012). Cities like Detroit (Michigan) and Youngstown (Ohio) have been at the forefront of shrinking cities in the American Rust Belt that actively turned to demolition and deconstruction as a way to deal with shrinkage. Although this approach has been widely criticised (Herbert, 2010), it actually shows a turn in the shrinking cities discourse in the United States that started to acknowledge urban shrinkage as a holistic issue. In other words, these strategies reflect the call of many scholars to understand shrinkage as a distinct historical process that is to be engaged with proactively (Dewar & Thomas, 2013; Rybczynski & Linneman, 1999).

Several reflections about the nature of urban shrinkage in the United States and planning responses to it that are of relevance to present research can be drawn from this literature review. Although it was initially not recognised as a distinct phenomenon, urban shrinkage is a widely accepted fact among urban researchers and policy-makers in the United States today. Still, many policy-makers seek to “reframe the discourse both to avoid the term and create a positive structure of reference for future regrowth” (Haase et al., 2017, p. 100). Therefore, regrowth appears to be the clear aspiration of policy-makers in shrinking cities (Mallach et al., 2017). This can have important implications for the development of planning responses in these cities that should be adapted accordingly to have the goal (or a vision) of regrowth as their main focus. Furthermore, planning and policy responses to shrinkage appear to mainly target specific issues related to shrinkage,

градова углавном усмјерене на специфична питања, као што су напуштени посједи и вишак земље, умјесто да се холистички третира феномен урбане декаденције. Потребно је, при том, нагласити да урбано озелењавање или иницијативе за прилагођавање величине градова, које су данас све присутније, могу указивати и на супротни тренд. Сви ови налази биће узети у обзир приликом израде методологије, што слиједи у наредном поглављу.

МАТЕРИЈАЛИ И МЕТОДЕ

У оквиру овог истраживања извршена је анализа интегралних просторних планова 18 америчких градова који се налазе у некадашњој производној регији познатој као подручје Појаса рђе (сјевероисток и средњи запад САД-а). Ове градове карактерише упорни демографски пад који је назначен сталним губитком градског становништва, као што је приказано у Таб. 1. Анализирани су градови различитих величина, пошто недавна открића у Европи сугеришу да величина популације у великој мјери утиче на размјере и карактер урбане декаденције (Wolff & Wiechmann, 2018). Надаље, проучавање урбаних подручја која су смјештена у истом социоекономском контексту и која показују сличне трендове урбане декаденције (некадашњи производни центри погођени деиндустријализацијом) неопходно је ради упоредивости одабраних случајева.

Анализа садржаја интегралних просторних планова за одабране градове представља срж аналитичког дијела рада. Као што је то видљиво из прегледа литературе, истраживање везе између процеса декаденције градова с једне и планирања на локалном нивоу, с друге стране, показује се као изузетно релевантно. Разлог томе, како смо видјели, лежи у чињеници да се политичке реакције на проблем урбане декаденције у САД-у готово у потпуности ослањају на иницијативе и напоре локалних власти и институција (Mallach et al., 2017). Надаље, како тврде неки аутори (Wiechmann &

such as vacant properties and excess land, rather than treating the phenomenon of urban decline holistically, although urban greening or rightsizing initiatives that witness the increasing use today may point otherwise. All these findings will be accounted for in the elaboration of the methodology, which follows in the next chapter.

MATERIALS AND METHODS

Present research studied the comprehensive plans of 18 United States cities located in the former manufacturing region known as the Rust Belt area (the Northeast and Midwest of the United States). These cities have been affected by the persistent demographic decline indicated by the continuous loss of urban population since the peak year, as shown in Tab. 1. Cities of varying sizes have been included in the analysis since recent findings in Europe suggest that the population size largely influences the scale and the character of urban shrinkage (Wolff & Wiechmann, 2018). Furthermore, studying urban areas located in the same context and showing similar trajectories of shrinkage (former manufacturing centres affected by deindustrialisation) was necessary to account for the comparability of selected cases.

The central part of the analytical work consisted of the content analysis of comprehensive plans for the selected cities. As evidenced in the literature review, investigating the relation of shrinkage and planning at the local level appears to be highly relevant, namely because policy responses to shrinkage in the United States almost entirely rely on the initiatives and efforts presented by local governments and institutions (Mallach et al., 2017). Furthermore, as argued by some authors

Таб. 1. Градови у декаденцији изабрани за анализу (US Census Bureau, 2014, 2017)
 Tab. 1. The shrinking cities selected for the analysis (US Census Bureau, 2014, 2017)

Град / City	Држава / State	Година максималног броја становника / Peak year	Максимални број становника / Peak population	Број становника у 2017. години / 2017 population	Смањење у односу на максимални број становника / Decline from peak	Смањење / Decline (%)	Број становника у 2010. години / 2010 population	Промена у периоду 2010–2017. године / 2010–2017 change (%)
Детроит / Detroit	Мичиген / Michigan	1950	1849568	673104	-1176464	-63.61	713777	-5.70
Балтимор / Baltimore	Мериленд / Maryland	1950	949708	611648	-338060	-35.60	620961	-1.50
Кливленд / Cleveland	Охајо / Ohio	1950	914808	385525	-529283	-57.86	396815	-2.85
Питсбург / Pittsburgh	Пенсилванија / Pennsylvania	1950	676806	302407	-374399	-55.32	305704	-1.08
Толедо / Toledo	Охајо / Ohio	1970	383818	276491	-107327	-27.96	287208	-3.73
Бафало / Buffalo	Њујорк / New York	1950	580132	258612	-321520	-55.42	261310	-1.03
Сиракуза / Syracuse	Њујорк / New York	1950	220583	143396	-77187	-34.99	145170	-1.22
Дејтон / Dayton	Охајо / Ohio	1960	262332	140371	-121961	-46.49	141527	-0.82
Ири / Erie	Пенсилванија / Pennsylvania	1960	138440	97369	-41071	-29.67	101786	-4.34
Флинт / Flint	Мичиген / Michigan	1960	196940	96448	-100492	-51.03	102434	-5.84
Гари / Gary	Индијана / Indiana	1960	178320	76008	-102312	-57.38	80294	-5.34
Декатур / Decatur	Илиноис / Illinois	1980	94081	72174	-21907	-23.29	76122	-5.19
Јангстаун / Youngstown	Охајо / Ohio	1930	170002	64593	-105409	-62.00	66971	-3.55
Јутика / Utica	Њујорк / New York	1930	101740	60635	-41105	-40.40	62235	-2.57
Нијагара Фолс / Niagara Falls	Њујорк / New York	1960	102394	48460	-53934	-52.67	50193	-3.45
Чарлстон / Charleston	Зап. Вирџинија / West Virginia	1960	85796	47929	-37867	-44.14	51,400	-6.75
Сј. Чикаго / North Chicago	Илиноис / Illinois	1970	47275	29842	-17433	-36.88	32574	-8.39
Елмира / Elmira	Њујорк / New York	1950	49716	27773	-21943	-44.14	29200	-4.89

Pallagst, 2012), интегрални приступ планирању јавља се као директна последица промијењених услова и захтијева планирања осмишљених да одговоре на проблем урбане декаденције. Према томе, интегрални просторни планови чине погодан предмет за проучавање горепоменуте релације између урбаног опадања и стратегија просторног планирања. У прилог овој тврдњи говори и карактеристика да је, у САД-у, “интегрални план једини плански документ који разматра више програма и води рачуна о активностима на свим просторима која се налазе у подручју планирања” (Kelly, 2012, стр. 2), за разлику од других инструмената планирања развијених на локалном нивоу (Chandler, 2000).

У раду је коришћена метода квалитативне анализе садржаја. Квалитативна анализа садржаја, како су је описали Ело и Кингас (Elo & Kyngäs, 2008), представља методу истраживања која се често примјењује приликом анализе докумената који имају за циљ да постигну сажет и широк опис анализираних феномена изградњом модела, концептуалног система, концептуалне мапе или мозаика међусобно повезаних категорија (што се у овом раду и жели учинити). Аутори даље напомињу да се овај поступак може користити за боље разумијевање значења анализираних концепата (Cavanagh, 1997) или за испитивање критичких односа или процеса (Lederman, 1991). Потоња карактеристика чини овај методолошки приступ посебно погодним за потребе и циљеве наше студије – испитивање односа између урбане декаденције и планирања.

Сходно томе, примјењен је и индуктивни и дедуктивни приступ анализи садржаја (Elo & Kyngäs, 2008). С једне стране, извршено је истраживање релевантних концепата на основу предефинисане листе категорија (дедуктивна анализа садржаја). С друге стране, цијелокупан текст планова анализиран је путем отвореног кодирања одоздо према горе (индуктивна анализа садржаја), прије него што су категорије развијене. Оба ова поступка анализе одвијала су се независно један од другог, да би касније њихови резултати били међусобно упоређени и укрштени у фази интеграције.

Концептуализација урбане декаденције,

(Wiechmann & Pallagst, 2012), the comprehensive planning approach seems to be a direct result of changed planning conditions and requirements conceived in reaction to urban shrinkage. Therefore, comprehensive plans make for a fitting object to study the aforementioned relation of urban decline and planning, the more so because “the comprehensive plan is the only planning document that considers multiple programs and accounts for activities on all land located within the planning area” (Kelly, 2012, p. 2), unlike other planning instruments developed at the local level (Chandler, 2000).

The adopted method of analysis was qualitative content analysis. Qualitative content analysis, as described by Elo and Kyngäs (Elo & Kyngäs, 2008), is a research method often applied when analysing documents that aims to attain a condensed and broad description of the analysed phenomenon by building up a model, conceptual system, conceptual map, or a mosaic of interrelated categories (which is what this paper aims to do). The authors further note that it can be used to develop a better understanding of the meaning of analysed concepts (Cavanagh, 1997) or to scrutinise critical relations or processes (Lederman, 1991). The latter made this methodological approach especially fitting to the aim of the present study, which is to inspect the relation between urban shrinkage and planning.

Consequently, we apply both inductive and deductive content analysis (Elo & Kyngäs, 2008). On the one hand, we investigate the relevant concepts through a pre-defined list of categories (deductive content analysis). On the other hand, the whole text of the plans was analysed through open coding before the categories were developed in a bottom-up manner (inductive content analysis). Both processes run independently of one another before their results were juxtaposed in the integration phase.

визије и стратегије планирања за градове у декаденцији представљају главне концепте анализе. У дедуктивној фази ови концепти су истражени на основу дефинисаних категорија, као што је приказано у Таб. 2. Све категорије су развијене из детаљне анализе литературе и касније тестиране извођењем неколико пробних тестова. Први корак састојао се у анализи начина на који је концепт декаденције градова развијен у сваком од разматраних планова. Тај поступак је обухватао сљедећа питања: да ли је концепт изричито разматран као такав, у којој мјери је концепт сматран важним (ако је уопште сматран) и колико је дубока била његова анализа? Такође, било је потребно и разумјети какву позицију заузимају планери у вези са разматраним проблемом. У том смислу постављена су сљедећа питања: да ли је тај процес прихваћен као неспорна стварност, да ли се ради о критичном проблему који се мора ријешити, или је, пак, само разматран, али на крају одбачен као небитан за садашњост и будућност развоја (Pallagst et al., 2017)? Поред ових, анализа концептуализације процеса урбане декаденције обухватала је и идентификацију доминантних тема везаних за ову проблематику у сваком од анализираних планских документа. Предмет анализе били су и фактори који се у плановима наводе као главни узроци процеса урбане декаденције. С тим у вези, такође смо тестирали да ли је тај концепт схваћен као холистичко питање или је само перципиран као дио групе специфичних проблема са којима се суочавају урбана подручја, попут напуштеног земљишта – што је била доминантна црта дискурса о овом проблему почетком 2000-их (Mallach, 2017).

Као друго, визије планирања градова у декаденцији разматране су у зависности од начина на који се релевантни фактори односе на проблем урбане декаденције у цјелини. Другим ријечима, анализирано је да ли су те визије настале као непосредни одговор на проблеме који су произашли из процеса урбане декаденције. Сматрали смо да признање проблема урбане декаденције може довести до промјена у начинима на који такви градови виде властити будући развој, посебно у вези са идејом

The notions of conceptualisations of shrinkage, planning visions for shrinking cities, and planning strategies for shrinking cities represent the main concepts of analysis. In the deductive phase, these concepts were investigated based on the defined categories, as presented in Tab. 2. All categories were developed from the thorough analysis of the literature and later tested by running several mock tests. First, we turned to the ways the concept of shrinkage was developed in each comprehensive plan. This included the questions of whether it was explicitly considered, to what extent it was considered to be important (if at all), and how deeply the analysis went into the issue. Likewise, it was also necessary to understand what position do planners hold in relation to shrinkage: was it accepted as the undeniable reality, a critical issue that has to be addressed, or it was only considered, but ultimately denied as irrelevant for present and future development (Pallagst et al., 2017). In addition to these, the analysis of conceptualisation also encompassed the identification of the most dominant shrinkage-related themes pertaining each analysed planning document as well as of the factors that are put forward as main causes of shrinkage. In that regard, we also tested if the concept of urban shrinkage was conceived as a holistic issue or as only embodied in specific problems that shrinking urban areas face, such as vacant land – which dominated the development of the shrinking cities discourse in early 2000 (Mallach, 2017).

Second, planning visions for shrinking cities were put under scrutiny according to the ways they relate to urban shrinkage, i.e. whether they are conceived as a direct result of the issues brought about by the process of urban shrinkage. We theorised that the acknowledgement of urban shrinkage could bring the changed aspirations that shrinking cities have towards future development, especially in relation to the

раста (Mallach, 2017; Pallagst, 2012). Познати случај града у декаденцији Јангстауна (Охајо), између осталих, пружа погодан примјер визије планирања града која се изричито удаљила од циља раста, пројектујући компактнији и мањи град у будућности (Rhodes & Russo, 2013). С тим у вези, прегледали смо визије планирања одабраних случајева које се могу описати као оптимистичке. У оквиру ове парадигме испитивали смо да ли се, на примјер, визија заснива на оптимистичкој претпоставци преокретања постојећих трендова опадања или, пак, на реалнијој претпоставци мањег броја градског становништва у будућности. Такође, разматрали смо да ли овај оптимизам предвиђа будући град који је конкурентан на глобалном нивоу, или скромније, град који је само регионални центар (ова категорија је потом додатно анализирана у односу на релативну величину сваког града).

Треће, стратегије планирања за градове у декаденцији анализиране су на основу начина на који се одговара на питања урбане декаденције и проблема који се јављају у вези с тим. Посебни значај за анализу имају усвојене мјере помоћу којих се град прилагођава условима смањивања, као што су већ поменуте стратегије прилагођавања величине и “озелењавање”. С друге стране, такође је требало истражити да ли градови у декаденцији такође осмишљавају мјере за ублажавање ефеката тог процеса у циљу стимулације поновног раста (на примјер, побољшање напуштеног земљишта путем укрупњавања посједа). Стога смо, исто тако, испитали да ли развијене стратегије покушавају да се изборе са проблемом у самом коријену – проактивним бављењем узроцима урбане декаденције или само реагују на негативне посљедице овог процеса. Такође, аналогно поступцима у вези са концептуализацијом, додатно смо истражили и да ли осмишљене мјере холистички третирају питање урбане декаденције или се фокусирају само на одређене проблеме. На основу тога, настојали смо сазнати да ли су предвиђени ресурси за рјешавање питања у вези са урбаним опадањем концентрисани или дифузни.

idea of growth (Mallach, 2017; Pallagst, 2012). Among others, the famous case of the shrinking city of Youngstown (Ohio) provides a suitable example of a city that explicitly departed from the goal of growth and envisioned a more compact and smaller city in the future (Rhodes & Russo, 2013). Concerning this, we inspected the planning visions of selected cases in terms of what may be broadly described as optimism. This includes, for example, whether the vision is based on the optimistic assumption of the reversal of existing decline trends or a more realistic assumption of smaller urban population in the future; or whether it optimistically envisions a future city that is competitive on the global scale, or rather modestly, a city that is only a regional centre (this was further posited against a relative size of each city).

Third, planning strategies for shrinking cities were analysed based on the way they respond to urban shrinkage and shrinkage-related issues. It was especially important to reflect on the adoption of measures that adapt a city to the conditions of shrinkage, such as already mentioned rightsizing and “greening” strategies. On the other hand, it was also necessary to investigate if shrinking cities also devise measures that aim at mitigating the effects of shrinkage in order to grow (e.g. the amelioration of vacant properties through land banks). Therefore, we also inspected whether the developed strategies attempt to tackle the problem in its roots – by proactively dealing with the causes of shrinkage, or they react to its negative consequences. Also, similar to what we did for the question of conceptualisation, we further investigated if the devised measures treat the issue of shrinkage holistically or focus on dealing with specific problems only. Based on this, we further reflected on whether the foreseen resources are concentrated or diffused to address a variety of issues related to urban decline.

Таб. 2. Анализирани концепти и њихова идентификација
 Tab. 2. The concepts analysed and their identification

Аналитичке категорије	Концептуализације урбане декаденције	Визије планирања за градове у декаденцији	Стратегије планирања за градове у декаденцији
Категорије	<p><i>Разматрање урбане декаденције</i></p> <ol style="list-style-type: none"> изричито је поменуто нема изричитог реферисања на процес декаденције, али се помињу неке карактеристике као што су смањење броја становника, економски пад, пропадање града или напуштени посједи урбана декаденција се уопште не узима у обзир <p><i>Релевантност процеса урбане декаденције и питања повезаних с тим</i></p> <ol style="list-style-type: none"> јака умјерена мала или никаква <p><i>Исцрпност анализе</i></p> <ol style="list-style-type: none"> исцрпна анализа урбане декаденције умјерена анализа урбане декаденције површна анализа урбане декаденције <p><i>Став према урбаној декаденцији</i></p> <ol style="list-style-type: none"> град експлицитно прихвата да се његова конкуритивност измијенила због урбане декаденције град прихвата да неки аспекти процеса декаденције могу утицати на позицију коју има град негира постојање било каквог утицаја <p><i>Обим</i></p> <ol style="list-style-type: none"> холистички усмјерен ка специфичним проблемима 	<p><i>Релација са проблемом урбане декаденције</i></p> <ol style="list-style-type: none"> директна индиректна без релације <p><i>Величина</i></p> <ol style="list-style-type: none"> међународна национална регионална локална <p><i>Фокус</i></p> <ol style="list-style-type: none"> локално окружење, услови и релације, шире окружење, услови и релације <p><i>Карактер</i></p> <ol style="list-style-type: none"> више конкуритивни више усмјерен ка становању <p><i>Претпоставке</i></p> <ol style="list-style-type: none"> наставак опадања преокретање тренда опадања 	<p><i>Приступ</i></p> <ol style="list-style-type: none"> адаптација на новонастале услове (на примјер, прилагођавање величине инфраструктуре, рушење напуштених грађевина) ублажавање ефеката декаденције – на примјер, развој напуштених посједа. <p><i>Карактер</i></p> <ol style="list-style-type: none"> проактивни (бављење узроцима декаденције – на примјер, побољшање услуга, отварање радних мјеста) реактивни (бављење са негативним посљедицама декаденције – напуштеним посједима, неискориштеност инфраструктуром итд.) <p><i>Фокус</i></p> <ol style="list-style-type: none"> посједи или добростојећи сектори/урбана подручја проблеми или проблематични/ опадајући сектори и урбана подручја <p><i>Перспективе</i></p> <ol style="list-style-type: none"> кракорочне стратегије оријентисане на резултате (на примјер, у периоду краћем од 10 година) процесно оријентисане дугорочне (на примјер, у периоду дужем од 10 година) <p><i>Обим</i></p> <ol style="list-style-type: none"> холистички усмјерен ка специфичним проблемима

Таб. 2. Анализирани концепти и њихова идентификација
 Tab. 2. The concepts analysed and their identification

Categories of analysis	Conceptualisations of shrinkage	Planning visions for shrinking cities	Planning strategies for shrinking cities
Categories	<p><i>Consideration of urban shrinkage</i></p> <ol style="list-style-type: none"> explicitly mentioned no explicit reference to shrinkage, but characteristics of shrinkage like population loss, economic decline, urban decay, or vacant properties are mentioned no consideration of urban shrinkage at all <p><i>Relevance of urban shrinkage and issues related to shrinkage</i></p> <ol style="list-style-type: none"> strong some little or none <p><i>Thoroughness of analysis</i></p> <ol style="list-style-type: none"> thorough analysis of shrinkage moderate analysis of shrinkage superficial analysis of shrinkage <p><i>Position towards urban shrinkage</i></p> <ol style="list-style-type: none"> city explicitly accepts that its competitive position has changed due to shrinkage city accepts that some aspects of shrinkage may have impacted its position any impacts of shrinkage are denied <p><i>Scope:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> holistic problem-specific 	<p><i>Relation to urban shrinkage</i></p> <ol style="list-style-type: none"> direct relation indirect relation no relation <p><i>Scale</i></p> <ol style="list-style-type: none"> international national regional local <p><i>Focus</i></p> <ol style="list-style-type: none"> local environment, conditions, and relations wider environment, conditions, and relations <p><i>Character</i></p> <ol style="list-style-type: none"> more competitive more habitable <p><i>Assumption</i></p> <ol style="list-style-type: none"> continuing decline reversing the existing decline trends 	<p><i>Approach</i></p> <ol style="list-style-type: none"> adapting to the new conditions (e.g. right-sizing the infrastructure, demolishing vacant buildings) mitigating the effects of shrinkage – e.g. developing vacant properties <p><i>Character</i></p> <ol style="list-style-type: none"> proactive (dealing with the causes of shrinkage – e.g. improving services, providing job opportunities) reactive (dealing with the negative consequences of shrinkage – dealing with vacant properties, underutilized infrastructure, etc.) <p><i>Focus</i></p> <ol style="list-style-type: none"> assets or well-performing sectors/urban areas problems or more problematic/declining sectors and urban areas <p><i>Perspective</i></p> <ol style="list-style-type: none"> result-oriented short-term strategy (i.e. with a horizon of fewer than 10 years) process-oriented long-term strategy (i.e. with a horizon of more than 10 years) <p><i>Scope:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> holistic problem-specific

Као последњи корак у анализи увезали смо сва три анализирана концепта (концептуализације урбане декаденције, планирање визија и стратегије планирања за градове у декаденцији) са циљем разумијевања импликација које могу имати једни на друге. Овај поступак нам је омогућио да јасно артикулишемо резултате и формулишемо ширу слику о односу између процеса урбане декаденције и просторног планирања.

РЕЗУЛТАТИ

Тумачење урбане декаденције

У анализираним планским документима за одабране америчке градове погођене проблемом урбане декаденције веома је ријетка свеобухватна концептуализација овог феномена, било да је он схваћен као изричито или као посебно питање. Урбана се декаденција много чешће дефинише преко различитих сродних процеса и тема (укључујући смањење броја становника, пад индустријске производње и напуштене посједе), а ријетко директно као посебан концепт, односно процес. Исто тако, осим неких запажених изузетака, ријетко је изричито споменуто да се одређени град заправо налази у процесу урбане декаденције, јер већина анализираних планова имплицира постојање различитих проблема који се односе на овај процес. Штавише, више је него чудно да се одређени плански документи уопште не реферишу на урбану декаденцију или губитак становништва, иако неки од тих градова биљеже значајан пад броја становника у садашњој деценији. На примјер, иако је Сјеверни Чикаго (Илиноис) међу анализираним градовима забиљежио највећи процентуални губитак становништва од 2010. године, у овом интегралном просторном плану уопште нема нити једне референце која упућује на овај пад или било који други повезани проблем. У овом конкретном случају можемо рећи да је феномен урбане декаденције једноставно занемарен.

As the last step in the analysis, we juxtaposed all three analysed concepts (conceptualisations of shrinkage, planning visions for shrinking cities, and planning strategies for shrinking cities) with the aim of understanding the implications they may have on each other. This step worked towards articulating a series of results and building the larger narrative on the relation of urban shrinkage and planning.

RESULTS

Interpretation of shrinkage

The analysed planning documents for the selected American shrinking cities rarely conceptualise urban shrinkage in a comprehensive manner, i.e. as an explicit or a specific issue. More often than not, shrinkage is defined in terms of various related processes and themes (including population loss, industry decline, and vacant properties) rather than as a distinct concept/process. Likewise, besides some notable exceptions, it is seldom explicitly mentioned that a specific city is actually shrinking as the majority of analysed plans rather imply the existence of different shrinkage-related processes. Moreover, it is peculiar that certain documents do not make any reference to urban shrinkage or the population loss whatsoever. Nevertheless, some of those cities boast a considerably sharp decline of population in the present decade. For example, although North Chicago (Illinois) has recorded the highest percentual loss of population since 2010 (among the analysed cities), its respective comprehensive plan does not make any reference to this decline or any other related issues at all. In this particular case, we can say that urban shrinkage is simply ignored.

Tab. 3 provides an overview of the most dominant shrinkage-related themes pertaining

У Таб. 3. дат је преглед доминантних тема у вези са процесом урбане декаденције у сваком од анализираних планских докумената. Мада се смањење броја становника обично сматра главним показатељем процеса декаденције града, у већем броју интегралних планова се, као релевантни за будуће развојне обрасце, налазе и показатељи који се односе и на промјене у структурама градског становништва (што можда и није директна последица смањења броја становника), те такође и подаци везани за процесе старења послјератне генерације. Тако, на примјер, град Балтимор (Мериленд) признаје да ће структура становништва овог града остати неповољна, иако се број становника у будућности може повећавати, због значајног повећања броја старог становништва предвиђеног у наредних двадесет и пет година. У многим случајевима, овај тренд је покренут, не само губитком становништва, него и смањењем наталитета и броја жена у фертилном добу (City of Buffalo, 2006). Још једна последица неповољне старосне структуре, која се често спомиње у плановима, јесте утицај на радну снагу, односно смањење броја радно способних и образованих становника (на примјер, за Кливленд у Охају се сматра да има неповољну образовну структуру становништва).

Поред тога, пад обима производње у сектору тешке индустрије износи се као један од главних узрока структуралних промјена у неким од анализираних градова, нарочито када је ријеч о трансформацији домаћег производног сектора. Ипак, индустријска производња и даље остаје један од највећих извора запослености у многим од тих градова, што отвара многа питања о стварним могућностима диверзификације запослености. У неким плановима се наведени структурни проблеми идентификују као кључни изазови за будући развој, такође са краткорочним утицајем, не само на локалну економију, већ и на квалитет живота.

to each analysed planning document. Although population decline is usually taken as the prime indicator of the shrinking process, a number of comprehensive plans also refers to the changes in the structure of the urban population (which may not be the direct consequence of the population loss), and especially to the ageing of the baby-boomer generation, as having more severe consequences on the future development patterns. For instance, the City of Baltimore (Maryland) acknowledges that, while the population of the city may increase in the future, its structure will remain unfavourable due to a great increase in senior population anticipated over the next twenty-five years. In many cases, this trend is driven, not only by population loss but also by a decline in both births and the number of women in childbearing age (City of Buffalo, 2006). Likewise, another consequence for the population structure often mentioned is the impact on the labour force, i.e. the shortage of working-age residents and residents with education (e.g. Cleveland, Ohio is considered to have an under-educated population).

Furthermore, the decline in heavy industry has been put forward as one of the major causes of structural changes within some of the analysed cities, especially when it comes to the transformation of the domestic manufacturing sector. Still, manufacturing remains to be one of the largest sources of employment in many of these cities, which brings veritable questions on the actual possibilities for diversification of employment opportunities. In some cases, this is identified to be a key challenge for future development, also with near-term impacts not only on the local economy but on the quality of life as well.

Таб. 3. Доминантне теме везане за урбану декаденцију у анализираним интегралним просторним плановима

Tab. 3. Most dominant shrinkage-related themes in the analysed comprehensive plans

Град / City	Губитак становништва / Population decline	Структуре становништва / Population structure	Пад индустријске производње / Industry decline	Рецесија / Economic decline	Незапосленост и радна мјеста / Unemployment and jobs	Инфраструктура / Infrastructure	Јавне услуге / Social services	Становање и сусједство / Housing and neighbourhoods	Напуштена имовина – становање / Vacant land – housing	Напуштено земљиште – индустрија / Vacant land – industry	Миграција у предграђа / Suburban flight
Балтимор / Baltimore	×	×	×	×	×		×		×	×	×
Бафало / Buffalo	×	×	×	×	×	×	×	×			×
Чарлстон / Charleston		×		×				×			
Кливленд / Cleveland	×	×		×		×		×		×	×
Дејтон / Dayton	×		×	×			×				×
Декатур / Decatur	×		×		×	×		×			×
Детроит / Detroit	×	×			×	×	×		×	×	
Елмира / Elmira	×	×			×			×	×		
Ири / Erie				×	×	×	×	×	×	×	×
Флинт / Flint											
Гери / Gary	×	×		×	×			×			
Нијагра Фолс / Niagara Falls	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Сј. Чикаго / North Chicago											
Сиркауза / Syracuse	×	×		×					×		×
Толедо / Toledo											
Јутика / Utica	×		×	×		×	×	×			
Јангстаун / Youngstown	×			×		×	×	×	×	×	
Питсбург / Pittsburgh	×	×	×			×	×	×	×	×	×

Поред пада домаће прерађивачке индустрије, идентификован је и широк спектар фактора који су довели до смањења броја градског становништва. Сходно томе, у неким плановима су дати врло специфични разлози који су покренули зачарани круг опадања у прошлости. На примјер, изградња аутопута I-75 и руте 35 помињу се као узрок иселавања људи из Дејтона (Охајо) 1970-их и 1980-их година, а

Besides the decline of the domestic manufacturing industry, there is a wide-ranging variety of factors that have been identified in contributing to the loss of urban population. Accordingly, some plans refer to very specific reasons that instigated the vicious circle of decline in the past. For instance, the construction of I-75 and U.S. Route 35 is mentioned as a cause that paved the way for

које се наставља и данас. У другим плановима, као разлог опадању броја становника, често се истичу различити рецентнији фактори, попут ниског квалитета јавних школа и недостатка приступачних опција за становање. Исто тако, разлог неповољних демографских кретања веже се за узроке који су специфични за одређени град, укључујући лоше планирање (и политичке) одлуке у прошлости.

Губитак радних мјеста и повећање незапослености, прекомјерност инфраструктуре, фрагментација јавних услуга, промјена обрасца становања, пропадајуће четврти, празна и пропадајућа стамбена и индустријска својина, расна миграција у градска предграђа, такође су међу главним темама којима се баве интегрални планови. Друга релевантна тема за овај проблем, присутна у анализираним документима, јесте познати пад економске активности изазван реструктурирањем малопродајних тржишта, односно премјештањем трговине из трговачких четврти центра града и главних улица предграђа у тржне центре који се налазе изван градова.

Иако се у анализираним документима може размотрити мноштво аспеката повезаних са опадањем урбаних средина, такође је очигледно да је велики број њих анализиран прилично површно. То још не значи да недостатак темељних анализа у таквим плановима умањује важност проблема урбане декаденције. У неким планским документима појединих градова, попут на примјер Дејтона (Охајо), рјешавање овог проблема истиче се као развојни приоритет, упркос површној анализи, што такође може бити одређени показатељ. Супротно томе, постоје примјери интегралних планова гдје је урађена детаљна анализа процеса урбане декаденције, али то не значи да се тај проблем сматра релевантним, пошто су друга питања узета као значајнија. То је случај, на примјер, са градом Гери (Индијана) гдје се поплаве, порески систем и перцепција јавне безбједности сматрају главним ограничењима за развој, док је питање урбане декаденције квалификовано као секундарно.

Даље, у већини анализираних просторних планова сматра се да су процеси урбане

the outmigration of people from Dayton, Ohio in the 1970s and 1980s, a process that also continues today. Other plans consider more recent factors to be important contributors to the population loss today; here, the low quality of public schools and the lack of affordable housing options are often cited as reasons, while other city-specific causes are identified including bad planning (and political) decisions of the past.

Furthermore, the loss of jobs and rising unemployment; the oversupply of infrastructure; the fragmentation of public services; the changing housing patterns and dilapidated neighbourhoods; the vacant and decaying housing and industrial property; and racial migration in the suburbs are also among the main themes addressed by comprehensive plans. Another relevant theme addressed by the plans is the well-known decline of economic activity by the restructuring of retail markets and activities from downtown shopping districts and neighbourhood main streets of the suburbs into shopping centres and malls.

However, while a plethora of aspects related to urban decline may be considered in the analysed documents, it is also evident that a number of these documents analyse them rather superficially. Still, this does not mean that the lack of a thorough consideration should be translated into a lower degree of importance given to the issue of shrinking, as some documents (e.g. Dayton, Ohio) still consider it to be a development priority despite the shallow analysis – but it is often the indication. Conversely, there are examples of comprehensive plans where the thorough analysis of shrinking-related processes that is present in the document does not mean that urban decline is considered to be relevant as other issues are actually taken as more significant. For instance, this is the case with Gary (Indiana) where flooding, the tax system, and the perception of public safety are considered to be the major constraints for development, while the issue of urban shrinkage is understood to be of secondary

декаденције релевантни за град у цјелини, мада постоје примјери докумената који потврђују да нису све градске области показале исту динамику опадања. Сходно томе, фокус њихове анализе усмјерен је ка специфичним секторима и областима у којима процес декаденције градова има значајан утицај. Вриједно је истаћи да просторна манифестација урбане декаденције у анализираним градовима обично има облик “градског ширења” или “субурбаног струјања”, те узима облик “крофне”, при чему долази до пражњења урбаног језгра. Истовремено, околна предграђа показују снажне трендове раста. Међутим, из одређених просторних планова може се примјетити да се, у последње вријеме, и предграђа унутрашњег приградског прстена такође суочавају са сличним проблемима као и градска језгра. То такође укључује смањење броја становника, што је довело до стварања нових просторних образаца урбане декаденције. На примјер, у интегралном плану за Балтимор (Мериленд) примјећује се да градски регион почиње да поприма форму “центра стрелачке мете”, односно да у градској језгри и приградским областима долази до повећања броја становника средње и више класе, док се у другим дијеловима градског подручја и унутрашњег прстена предграђа наставља пад броја становника. Овакав тип односа градског језгра са приградским насељима има значајне импликације на схватање и тумачење урбане декаденције. Наведена анализа показује да се тај феномен сматра, не само проблемом који произлази из локалних услова, већ и процесом на који утичу и шири регионални фактори. Из тог разлога, већина градова признаје да се њихов компетитивни положај у регионалној констелацији или потпуно промијенио услед овог процеса или да су неки аспекти тог процеса знатно утицали на њега. То је очигледно из сљедећег цитата који се налази у просторном плану града Балтимора (Мериленд) који каже да је “позиција Балтимора у Балтиморско-вашингтонској регији доживјела пад од главног економског покретача до чворишта у сложеној мрежи регионалних економских актера гдје су субурбани рубни градови често у стању одвући

importance.

Furthermore, the majority of analysed comprehensive plans consider shrinkage or shrinkage-related processes to be relevant to the city as a whole, although there are examples of documents which recognise that not all city areas show the same decline dynamics and, as a consequence, focus their analysis on specific sectors and areas where the process of decline has a considerable impact. Accordingly, it is worth noticing that the spatial manifestation of shrinkage in the analysed cities usually takes the form of “urban sprawl” or “suburban flight” and physically resembles a “doughnut”, where the entire city (urban core) is in decline. At the same time, the surrounding suburbs show strong growth trends. However, some planning documents note that, recently, inner-ring suburbs have also been facing similar issues as shrinking urban centres, including the loss of population, which has led to the creation of new spatial patterns of urban shrinkage. For example, the comprehensive plan for Baltimore (Maryland) notices that the city-region starts to resemble a “bullseye”, with redevelopment and a rising middle- and upper- class demographic in the core and suburban areas, but with a continued decline in other city areas and the inner ring suburbs.

This urban-suburban relation has significant implications for understanding and interpreting shrinkage as the analysis shows that shrinkage is considered to be not only an issue stemming from local conditions but a process also influenced by broader regional factors. For that reason, most cities acknowledge that their competitive position within the regional constellation of actors has either completely changed due to shrinkage or that it has been considerably impacted by some aspects of the shrinking process. For instance, the comprehensive plan for Baltimore (Maryland) states that “within the Baltimore-Washington region, Baltimore’s position has shrunk from being the major economic engine to being a node in a complex web of

гро радних мјеста од традиционалних средишта града” (City of Baltimore, 2006, стр. 97). С друге стране, последице урбане декаденције у појединим плановима су потпуно негиране (на примјер, Сјеверни Чикаго, Гари, Флинт, Сиракуза) или нису озбиљно узете у разматрање (на примјер, Толедо). Ова чињеница указује да многи градови у декаденцији тешко прихватају нову реалност, користећи прилично сумњиве, односно неувјерљиве аргументе за пројектовану оптимистичку визију развоја. Као примјер, могуће је узети интегрални просторни план за град Флинт (Мичиген) у којем се евидентирају присутни проблеми неповезаних градских четврти, загађених индустријских локација и запуштених објеката, који су уобичајени призор у цијелом граду, али се “сјеме за опоравак, који је већ почео да се појављује, види у групама грађана и становницима који крче запуштено земљиште парцелу по парцелу; црквама које воде иницијативе комуналног баштованства; локалним организацијама које промовишу промјене кроз активности заједнице” (City of Flint, 2013, стр. 2).

Даље, у већини планске документације урбана декаденција се разумијева као дубоко укоријењена структурална промјена, коју карактерише снажна међусобна повезаност процеса који је чине. Просторни план за град Ири нуди одговарајући опис оваквог схватања: “Претрпљени губитак становништва у посљедњих више од пола вијека, узнемирујућа је стварност – какву већина лидера и становника града Ири добро познаје и жели видјети заустављену и преокренуту. Али губитак становништва само је спољашња манифестација много дубљих тржишних и демографских снага које су деценијама мучиле Ири. Те темељне снаге створиле су град који данас има хиљаде празних стамбених јединица, дубоко начету средњу класу, имовину у опасности и опитинске финансије недовољне за инвестиције које би довеле до побољшања конкурентског положаја града” (City of Erie, 2016, стр. 13).

Овакав комплексни поглед на проблем урбаног опадања више је изузетак, него правило.

regional economic actors in which suburban edge cities are often able to attract major sources of employment away from traditional downtown settings” (City of Baltimore, 2006, p. 97). However, there are cases where these impacts of shrinkage are either denied (e.g. North Chicago, Illinois; Gary, Indiana; Flint, Michigan; Syracuse, New York) or not taken into account at all (e.g. Toledo, Ohio) which says that many shrinking cities have a hard time accepting the reality of decline and as a consequence find rather dubious/unconvincing arguments for their optimistic view on the present development conditions. For instance, while acknowledging the issues of disconnected neighbourhoods, contaminated industrial sites, and neglected facilities, that are a common sight throughout the city, the comprehensive plan for Flint (Michigan) sees “*the seeds for reinvention [that] have already begun to emerge – community groups and residents eliminating blight lot by lot; churches leading community gardening initiatives; local organizations promoting change through community activities*” (City of Flint, 2013, p. 2), etc.

Furthermore, in most cases, the shrinkage is understood as a deeply-rooted structural change, with strong interrelation between its constituting processes. The comprehensive plan for the city of Erie offers a suitable description: “*Sustained population loss over half a century is a disquieting reality — one that most of Erie’s leaders and residents are well aware of and wish to see halted and reversed. But population loss is only the outward manifestation of much deeper market and demographic forces that have buffeted Erie for decades. These underlying forces have created a city that today has thousands of vacant housing units, a deeply eroded middle class, assets in peril, and municipal finances insufficient to make the investments needed to transform the city’s competitive position*” (City of Erie, 2016, p. 13).

However, such an intricate view on urban decline is more of an exception rather than

Као што је раније речено, урбана декаденција се готово никада не концептуалише цјеловито – као засебно питање – што ову структурну интерпретацију чини мање релевантном за комплексно разумијевање снага које покрећу развојне процесе у оквиру градова у процесу декаденције. Поред тога, велики број анализираних градова овај процес посматра као збир различитих (индивидуалних) процеса, који су мало или никако повезани. У неким градовима урбана декаденција се чак перципира као контекстуални фактор развоја (нешто што у одређеној мјери карактерише сваки град), а не као процес или промјена.

На крају вриједи примјетити да, упркос непрекидним процесима урбане декаденције који су карактерисали све проучаване градове, у већини њихових просторних планова стоји да су трендови преокрета или равнотеже већ присутни. Овакве тврдње су, међутим, веома упитне, јер званичне статистике показују да смањење броја становника још траје. И поред тога, интегрални просторни план за град Сиракуза (Њујорк) занемарује статистичке показатеље напомињући да се, упркос све већој економској конкуренцији коју представљају околна предграђа “многи велики послодавци одлучују преселити у центар како би привукли младе стручњаке стимулативним радним мјестима” (City of Syracuse, 2012, стр. 20). Такође, у овом плану се констатује и процват тржишта стамбених некретнина, што никако не одговара чињеничном стању.

Визије планирања за градове у декаденцији

Визије планирања анализираних градова у САД-у на различите се начине односе према проблему урбане декаденције. Док су неке од њих директно повезане и темеље се на проблемима везаним за овај процес, друге то чине индиректно или се уопште не базирају на њих. Што се тиче директне повезаности планирања и урбане декаденције, добар примјер је просторни план за град Бафало (Њујорк) који има за изричит циљ преокретање дугорочног пада популације, смањење запослености и

a rule. As noted earlier, shrinkage is almost never conceptualised comprehensively – as a specific issue – thus making this structural interpretation less relevant for the overall understanding of the forces that drive the development of shrinking cities. In addition, a number of analysed cities actually sees urban shrinkage as a sum of different (individual) processes, with little or no relation between them, while some of them understand it as a contextual development factor (something that characterises every city to a certain extent), rather than a process or a change.

In the end, it is worth noting that despite the continuous shrinking processes that have been characterizing all studied cities, the view on the recent decline trends expressed in their comprehensive plans advocates that, for most of them, the reversal or levelling off of these trends is actually being in place. This position, however, is highly questionable, since the official statistics show that decline persists. Still, the comprehensive plan for Syracuse (New York) disregards the statistics and notes that despite the increased economic competition with the surrounding suburbs, “many large employers are choosing to move downtown to attract young professional employees with a vibrant workplace” (City of Syracuse, 2012, p. 20) while market-rate residential development is also considered to be booming. This is, however, based on an anecdotal rather than factual evidence.

Planning visions for shrinking cities

Planning visions for the analysed shrinking cities in the United States show diverse degrees of relation to the issue of urban shrinkage. While some of them are directly linked to and based on shrinkage and shrinkage-related issues, others do so indirectly or not refer to shrinkage whatsoever. When it comes to the former approach, a good example is the plan for Buffalo (New York) which makes an explicit goal to reverse Buffalo’s long-term decline

нарушавања животне средине овог града и његову трансформацију у урбано средиште Бафало–Нијагара региона (пратећи визију града који “поново расте, обнавља се и поново гради из темеља”) (City of Buffalo, 2006, стр. 4). Сасвим је јасно да је ова визија планирања директна посљедица негативног развоја проузрокованог процесима урбане декаденције и нарушеном конкурентном позицијом Бафала у региону. Индиректни однос визија планирања и феномена урбане декаденције, с друге стране, заснива се на премисама које се могу само дјелимично повезати са проблемом пропадања града. Такав примјер налазимо у плану за Јутику (Њујорк) чија визија предвиђа град који “практикује одрживи развој”, што подразумева “посвећеност налажењу оптималне величине града и развоју одрживих алтернатива у оквиру архитектонског дизајна, инфраструктурних система и сусједства, те креирању могућности за урбану пољопривреду” (City of Utica, 2011, стр. 5). Јасно је да се ова просторна визија може дјелимично повезати са посљедицама процеса урбане декаденције, попут неискоришћене инфраструктуре и напуштеног земљишта.

На овом мјесту је, ипак, потребно указати да овакве планске визије нису нужно усклађене са интерпретацијом процеса урбане декаденције у сваком планском документу (што је образложено у претходном одјелу). Наиме, како смо видјели, постоје и планови који проблему опадања урбаних средина дају мало или нимало важности, анализирајући их површно и индиректно, али који своје визије планирања темеље претежно у односу на процесе урбане декаденције (на примјер, Флинт и Гери). С друге стране, иако неки планови омогућавају експлицитно разматрање и исцрпно сагледавање урбане декаденције, визије планирања нису ни на који начин повезане са овим питањем (на примјер, Елмира и Нијагара Фолс). Иако такав приступ планирању може бити посљедица утицаја различитих концептуализација овог феномена на пројекцију будућих циљева и визија (као што је горе објашњено), не треба занемарити ни утицај који различити методолошки приступи могу имати на релацију између планирања и процеса

in population, employment, and the quality of the physical environment, and transform it into the urban centre of the Buffalo-Niagara region (following the vision of a city that is “growing again, renewed, and rebuilt from its foundations” (City of Buffalo, 2006, p. 4) – which is a direct consequence of the adverse development conditions induced by shrinking processes and the city’s diminished competitive position in the region. Regarding the indirect relation to shrinkage, planning visions in some instances are based on premises that can be partially linked to the issue of urban decline. The example for this can be found in the plan for Utica (New York) whose vision foresees a city that “practices sustainable development”, and within this scope, that is also “committed to correct sizing and developing sustainable alternatives in our building designs, infrastructure systems, and neighbourhoods, such as creating opportunities for urban agriculture” (City of Utica, 2011, p. 5) – something that can be partially related to the consequences of shrinkage, such as unused infrastructure and vacant land.

However, here we have to note that these visions are not necessarily aligned with the interpretation of shrinkage developed in each planning document (that are explained in the previous section). Namely, on the one hand, there are plans that give little or no importance to the issue of urban decline in addition to considering/analysing it superficially and implicitly but still base their respective visions predominantly in relation to shrinking processes (e.g. Flint, Michigan; Gary, Indiana). On the other hand, although some plans provide an explicit consideration and thorough account of urban shrinkage, their visions are not related to this issue in any way (e.g. Elmira, New York; Niagara Falls, New York). While this can be a consequence of different influences the conceptualisations of shrinkage can have on planning goals and visions (as explained hereinabove), varying methodological approaches can also be seen

урбане декаденције.

Надаље, унутар већине планова, пројектоване визије простора доносе се за ограничене секторе, односно за поједина градска подручја, а не за цијелу територију града. Ова стратегија је у складу са оним интерпретацијама које сматрају да процес урбане декаденције није релевантан за град у цјелини, него да он погађа само одређена подручја. Исто тако, ове визије такође имају претежно тематску димензију и развијају се у односу на одређене теме, док цјеловита просторна визија града обично недостаје.

Што се тиче величине простора на који се односи пројектована визија будућег положаја или стања одређеног града, већина анализираних планова има локални и регионални карактер. То конкретно значи да се планирана будућност града сагледава у односу на његов положај у оквиру констелације фактора који дјелују на локалном и регионалном нивоу. У складу с тим, већина визија планирања има “усмјерени фокус”, тј. посматра будућност града у оквиру локалних и унутрашњих услова, али не и у односу на шире (вањско) окружење. Ако томе додамо и чињеницу да већина анализираних визија планирања има за циљ да град учини погоднијим за живљење, а не конкурентнијим (посебно у економском погледу), онда можемо претпоставити да се ове, релативно скромне аспирације могу повезати са измијењеним циљевима планера који су се појавили у складу са разумијевањем новонасталог деградираног значаја града усљед процеса урбане декаденције. Важно је напоменути да овакав приступ није строго повезан са величином града, јер чак и велики градови, попут Детроита (Мичиген) и Питсбурга (Пенсилванија), имају визије планирања које су усредсређене искључиво на локални ниво. Међутим, још једном морамо признати да није нужно да овакве визије планирања директно произлазе из специфичне интерпретације феномена урбане декаденције. Као доказ томе могуће је навести планове у којима је негиран утицај овог процеса на конкурентност града. Међутим, ти планови ипак посједују визију развоја која, приликом пројектовања будућих

as impacting this interrelation.

Furthermore, most plans produce visions that are sectoral/areal in scope, i.e. considering specific sectors or urban areas, rather than relating to the whole territory of a city. This is consistent with the interpretations of shrinkage that is not relevant to the city as a whole, but that issues stemming from shrinkage affect specific areas only. Likewise, these visions also have a predominantly thematic dimension and are developed in relation to specific themes, while the overall vision for a whole city is usually missing.

When it comes to the scale at which a vision defines the future position or state of a respective city, it is noticeable that the majority of analysed plans do this forecast at the local and regional scale, i.e. a vision is defined in relation to city's position within the constellation of actors that operate at local and regional levels. In line with this, most planning visions have an “inward focus”, that is, they consider a city's future state in terms of local and internal conditions, and not in relation to a wider (outside) environment. If we add to this the fact that a large part of the analysed planning visions aim to make the respective city more habitable rather than competitive (especially in economic terms), we can assume that these relatively modest future aspirations can be linked to altered planning interests made after acknowledging a city's diminished position brought about by shrinkage. It is important to note here that this is not strictly related to the overall size of a city, as even big cities, such as Detroit (Michigan) and Pittsburgh (Pennsylvania), have visions that focus solely on the local scale. However, once again, we have to acknowledge that such planning visions may not stem directly from a specific interpretation of shrinkage as there are cases where certain plans denied possible impacts of urban decline on a city's competitive position but still decided to develop a vision that very much relates to its future state in regards to the local conditions (Elmira, New York) or its

трендова, у увеликој мјери узима у обзир како локалне услове (Елмира, Њујорк), тако и процесе урбане декаденције (Флинт, Мичиген). Ипак, супротно њиховој усредсређености на локални ниво и планираним аспирацијама које се тичу претежно животних услова, анализирани планови углавном развијају визије планирања које се заснивају на претпоставци преокретања постојећих трендова пада и будућем расту популације путем привлачења нових становника. Због тога се већина визија планирања у том погледу може сматрати превише оптимистичним. Постоје, међутим, и примјери градова (на примјер, Бафало, Њујорк) у чијим се просторним плановима ово питање оставља отвореним за размишљање и у којима се признаје да изазови са којима се суочавају неће нестати преко ноћи, односно да ће требати двадест и више година да се пројектоване визије и остваре (City of Buffalo, 2006).

Стратегије планирања за градове у декаденцији

У анализираним плановима не постоје тачно одређене стратегије планирања за градове у процесу декаденције. Док већина прегледаних докумената предвиђа и прилагођавање (стратегије које су усмјерене на прилагођавање новим условима попут оптимизације инфраструктуре, рушења напуштених зграда итд.) и митигацију (стратегије које дјелују на ублажавање ефеката смањења – на примјер, пренамјена напуштених посједа) као стратешки приступ, различити просторни планови дају предност различитим приступима, док су стратегије које се у потпуности фокусирају само на један или други приступ веома ријетке. Као резултат тога многи интегрални просторни планови развијају својеврсну хибридную “стабилизациону” стратегију према којој се, на примјер, с једне стране, напуштени посједи планирају вратити у практичну употребу (ублажавање); с друге стране, пак, у плановима се предвиђа рушење напуштених зграда (адаптација). Међутим, ако дубље уђемо у наратив који се користи у вези с ова два приступа,

shrinking process (Flint, Michigan).

Nevertheless, contrary to their focus on the local scale and planning aspirations that concern mainly living conditions, the analysed plans generally develop planning visions that are based on the assumption of reversing the existing trends of decline towards future population increase by attracting new residents to move to a city, and therefore, most visions can be considered to be too optimistic in that regard. However, there are also examples of cities (e.g. Buffalo, New York) that leave this issue open to speculation while admitting that the challenges they face will not end overnight and that it may take 20 years or more to achieve their respective visions (City of Buffalo, 2006).

Planning strategies for shrinking cities

There is no definite or specific approach applied to the planning strategies for the analysed shrinking cities. While most assessed documents devise both adaptation- (strategies working towards adapting to the new conditions (e.g. right-sizing the infrastructure, demolishing vacant buildings, etc.) and mitigation- oriented strategies (strategies working towards mitigating the effects of shrinkage – e.g. developing/ reusing vacant properties), different plans give priority to different approaches while rarely having an exclusive focus on either one or the other. As a result, what we find in many comprehensive plans is a sort of hybrid “stabilisation” strategy where, for example, on the one hand, some vacant lots are designed to be returned into practical use (mitigation). On the other hand, other vacant properties and blighted structures are planned to be demolished (adaptation). However, if we delve deeper into the narrative that is used in respect to these two approaches, it is evident

очигледно је да се у већини планова стратегија адаптације усваја само тамо гдје је то нужно, а у ствари, кад год је изводљиво даје се приоритет санацији над рушењем (City of Syracuse, 2012). Ово се посебно односи на напуштене стамбене и индустријске објекте. У исто вријеме, вишак инфраструктуре се обично третира адаптивно, с тим да у односу на стратегију рушења, приоритет има стратегија оптимизације величине путем смањивања капацитета (на примјер, смањење броја саобраћајних трака на аутопутевима). Генерално посматрано, може се претпоставити да ове мјере потичу из визија планирања које предвиђају преокрет постојећих трендова пада и привлачење нових становника, али стварне узрочне везе у оквиру једног плана тешко је утврдити.

Сходно томе, све што је речено за стратегије адаптације и ублажавања, такође се може тврдити и за усвајање проактивних и реактивних стратегија у планирању градова у декаденцији. Уопштено говорећи, анализирани плански документи износе идеју “поправљања основа” која укључује обје стратегије које се баве узроцима урбане декаденције. Проактивна стратегија укључује на примјер побољшање услуга или отварање радних мјеста, док се реактивна стратегија фокусира на негативне посљедице посматраног процеса – бављење напуштеним некретнинама, недовољно искоришћеном инфраструктуром, итд. Иако појединачни планови могу давати приоритет различитом приступу, обје врсте стратегија обично се сматрају неопходним у постизању жељених циљева. Ово се може посматрати као директна посљедица пројектованих визија планирања, али не нужно и укључивања проблема урбане декаденције у процес њиховог разматрања.

Поред тога, већина анализираних докумената развија стратегије планирања које су превасходно тематски фокусиране и циљају специфичне секторе и урбана подручја. Слично томе, предвиђени ресурси су ријетко концентрисани и обично се проширују на мноштво питања којима се ове стратегије покушавају бавити. Само се у мањем броју

that, apart from certain cases, many plans (e.g. Syracuse, New York) opt for adaptation measures only where necessary, and actually, whenever feasible, prioritise rehabilitation and deconstruction over demolition (City of Syracuse, 2012). This is especially the case with the vacant housing and industrial units. At the same time, excess infrastructure is usually treated adaptively; however, more in terms of right-sizing through the reduction of capacity (e.g. road diets) than through demolition. In general, it can be assumed that these measures come from the planning visions that foresee the reversal of existing trends and the attraction of new residents, but the actual causal links within a single plan are hard to be established.

Accordingly, everything said for the adaptation and mitigation approaches can also be asserted for the adoption of proactive and reactive strategies in the planning of shrinking cities. In general, the analysed planning documents put forward the idea of “fixing the basics” which includes both strategies that deal with the causes of shrinkage (proactive) – e.g. improving services or providing job opportunities, and for those that address the (negative) consequences of shrinkage (reactive) – dealing with vacant properties, underutilised infrastructure, etc. While every plan may prioritise a different approach, both types of strategies are usually considered necessary in achieving desired goals, which can be seen as a direct consequence of the developed planning visions but not necessarily of the consideration of urban shrinkage present in their deliberation.

Furthermore, most assessed documents develop planning strategies that have a more thematic focus and target specific sectors and urban areas. Likewise, the foreseen resources are rarely concentrated but usually diffused to a variety of issues that these strategies attempt to deal with. Only a handful of plans call for focused investments over a sustained period of time and warn against spreading resources that are limited – which is considered to be

планова захтијева концентрација улагања током дужег периода и упозорава да дисперзија ионако ограничених ресурса није ни одрживо, нити ефикасно рјешење, јер на тај начин “ништа не добија онај ниво улагања који би заиста довео до трансформације” (City of Erie, 2016, стр. 33). Интересантно је примјетити да је овакво размишљање, иако се ријетко сусреће, у потпуности у складу са одлуком о развијању властитих потенцијала која је донесена у већини просторних планова. То практично значи да се првенствено оснажују успјешни сектори, односно урбана подручја, а не да се инвестира у проблематичне, односно опадајуће секторе и градска подручја. Наиме, одређени просторни планови противе се приступу ревитализације урбаних подручја заснованом на дефициту, јер на тај начин стање управљања кризом постаје константно. Такође, такви планови се залажу против давања инвестиционог приоритета оним просторима и објектима који су у најлошијем стању, пошто се тако “стварају навике усмјеравања ресурса у најгору инфраструктуру или проблематично подручје што има за резултат да се веома мали број простора заиста добро одржава” (City of Erie, 2016, стр. 33). У просторном плану града Елмира (Њујорк), на примјер, стоји да “када је фокус само на поправљању проблематичних четврти, а не на јачању стабилних, за резултат имамо такав град у којем почиње деградација стабилних насеља, што умногоме отежава надметање за снажна домаћинства која су потребна” (City of Elmira, 2016, стр. 24).

Међутим, важно је напоменути да у анализираним плановима постоји различито схватање о томе шта све представља потенцијал за град у декаденцији. Неки градови (на примјер, Кливленд, Охајо) прокламују стратегију засновану на одређеним предностима које посједују, иако се она, заправо, фокусира на рјешавање проблема препознатих у ранијој фази. Такође, супротно увријеженом мишљењу, у одређеним плановима (на примјер, Детроит, Мичиген; Питсбург, Пенсилванија; Декатур, Илиноис; Ири, Пенсилванија) стоји да је напуштено земљиште, на примјер, важан

neither sustainable nor effective as “nothing receives a truly transformative level of investment” (City of Erie, 2016, p. 33). Interestingly, although rarely encountered, this thinking is in line with the decision of most comprehensive plans to build on the assets of their respective cities (i.e. strengthening well-performing sectors/urban areas) rather than dealing with the problems or investing into more problematic/declining sectors and urban areas. Namely, several plans advocate against using a deficit-based approach to revitalisation as it leads to a perpetual state of crisis management, and against investing on a worst-first basis as “making a habit of steering resources to the most deteriorated infrastructure or troubled area results in very few things being continuously well-maintained” (City of Erie, 2016, p. 33). For example, the plan for the city of Elmira (New York) argues that “when the focus is only on fixing distressed neighbourhoods rather than strengthening stable ones, the result is a city where stable neighbourhoods begin to slide and then it has a hard time competing for the strong households that are needed” (City of Elmira, 2016, p. 24).

However, it is important to note here that there is a different understanding across analysed plans of what is an asset for a shrinking city, as some documents (e.g. Cleveland, Ohio) declare the adoption of an asset-based strategy, although it actually focuses on addressing the problems recognised at an earlier point. Furthermore, contrary to popular belief, certain plans (e.g. Detroit, Michigan; Pittsburgh, Pennsylvania; Decatur, Illinois; Erie, Pennsylvania) see vacant land, for instance, to be an important community asset that needs to be properly managed and maintained as a focal point for future development and reposition of resources. For example, when it comes to Decatur (Illinois), vacant lots are considered to provide the opportunity for infill development that can draw the new development away from the urban fringe where it strongly contributes to

потенцијал који захтијева правилно управљање и одржавање, јер може послужити као основа за будући развој и репозиционирање ресурса. На примјер, када је у питању Декатур (Илинос), напуштене парцеле у граду посматрају се као развојна прилика за “попуњавање” које може одвући нову градњу од градског залеђа у којем изградња нових објеката доводи до значајног губитак пољопривредног земљишта, што је важно питање на регионалном нивоу (City of Decatur, 2009).

На крају, интересантно је да, иако су прокламовани циљеви, односно визије будућег преокретања упорних трендова пада у великој мјери оптимистичне, готово у половини анализираних планова изражено је очекивање да ће резултати предвиђених мјера бити видљиви у релативно кратком периоду – за мање од десет година. Надаље, већина таквих планова тврди да је могућност успјеха осмишљених стратегија у постизању жељених резултата врло вјероватна уколико се понуђени принципи и рјешења у потпуности проведу. Међутим, као што је раније напоменуто, ове пројекције заснивају се углавном на неувјерљивим аргументима заснованим на мњењу које доминира у анализираним планским документима – да су поједине друштвене групе и локалне организације у заједници главни катализатори промјена које ће пад преокренути у раст. У интегралном плану за град Питсбург (Пенсилванија) тврди се да су “децентрализација имовине и недостатак капацитета градских власти за пружање јавних услуга довели до пораста филантропије и непрофитног сектора који ће поупунити празнине и одржати квалитет живота грађана Питсбурга” (City of Pittsburgh, 2017, стр. 23). У истом плану могуће је прочитати да такви “колективни напори помажу да се трансформише град из приче о губитку и паду у причу о отпорности и шансама за развој и просперитет” (City of Pittsburgh, 2017, стр. 25). С друге стране, само неколико просторних планова признаје да је постизање прокламованих циљева и визија за будућност ових градова прилично неизвјесно. На примјер, интегрални просторни план за Детроит (Мичиген) указује да овај град никада неће бити “поправљен” – “јер

the loss of agricultural land which is regarded as an important issue at the regional level (City of Decatur, 2009).

In the end, it is interesting to note that although they made largely optimistic goals/visions of the future reversal of persisting decline trends, almost half of the assessed plans expect to see the results of the foreseen measures in a relatively short period, i.e. in less than ten years. Furthermore, most of them see the possibilities for the devised strategies to succeed in achieving the desired results to be highly plausible if the principles and solutions that a plan puts forward are fully applied. However, as noted earlier, these beliefs are grounded in largely unconvincing arguments based on an opinion dominant throughout the analysed planning documents, which is that individual community groups and local organisations are the main catalysts of change from decline to growth. For example, the comprehensive plan for Pittsburgh (Pennsylvania) argues that “the decentralization of assets and lack of capacity for service delivery at the city government led to the rise of philanthropy and the non-profit sector to fill the voids and maintain quality of life for Pittsburghers” (City of Pittsburgh, 2017, p. 23) and that such “collective efforts are helping to transform the city’s narrative from a story of loss and decline to one of resilience and opportunity” (City of Pittsburgh, 2017, p. 25). On the other hand, only a few plans admit that the attainment of the goals and visions for the future of these cities is rather uncertain. For instance, the comprehensive plan for Detroit (Michigan) states that Detroit will never be “fixed” – “because no city is ever ‘fixed’” (City of Detroit, 2012, p. 15), and that there is a need for the ever-ongoing awareness of relevant processes and acknowledgement of changing realities for the city.

ниједан град никада није ‘поправљен’” (City of Detroit, 2012, стр. 15), те да постоји потреба за сталном свијешћу о релевантним процесима и уважавањем промјенљиве реалности града.

ЗАКЉУЧНА ДИСКУСИЈА

Што се тиче релације између концептуализација урбане декаденције и урбанистичког планирања на примјеру градова Појаса рђе, ова студија је показала како урбанисти често нуде само дјелимичне интерпретације овог процеса. Може се закључити да је двосмисленост проблематизације урбане декаденције дијелом посљедица сложености утврђивања његових узрока, а дијелом и његове повезаности са погрешним планирањем, односно непостојањем планирања таквих простора. На основу тога, тврдимо да сваки покушај концептуализације урбане декаденције треба да зађе иза специфичне дефиниције овог процеса, не да би његово структурно тумачење постало мање релевантно, већ да би се његова појава схватила као резултат укупног развоја градова. Пошто су процеси планирања кроз историју посматрани из перспективе раста, посебно у урбанистичкој традицији САД-а (Molotch, 1976; Wolfe, 1981) – и можда дубоко уграђени у широко прихваћена културална вјеровања о очигледној судбини – појам урбане декаденције је још нејасан (Weaver, 2017). Наведеној нејасноћи често погодују и негативне перцепције самог процеса које урбанистичко планирање посматрају преваходно као средство за рјешавање проблема пада или бар заустављање његовог темпа.

Фиксираност америчког урбанистичког дискурса за идеологију раста нигдје није очигледнија, него што је то случај у визијама планирања развијеним за анализирани градове у декаденцији. Иако је у многим таквим плановима могуће пронаћи различите аспекте који се односе на проблем урбане декаденције, у њима се још потенцира растом оријентисани наратив. Изузеци, наравно, постоје, али су ријетки. Ово није само питање визија којима

CONCLUSIVE DISCUSSION

Regarding the conceptualization of urban shrinkage in relation to urban planning for the specific case of Rust Belt cities, this study has shown how urban planners have often offered only partial interpretations of the phenomenon. It is possible to conclude that its ambiguous problematisation is consequence partly of the complexity of determining its causes, and partly because of its interrelation to faulty planning – or the lack of it – in these cities. Accordingly, we argue that any attempt to conceptualise shrinkage should go beyond its definition as a specific issue, not to make its structural interpretation less relevant, but to understand its existence as the outcome of phenomena in the overall development of cities. As planning processes have been historically sought to be a source of growth, especially in the urban tradition of the United States (Molotch, 1976; Wolfe, 1981) – and perhaps deeply embedded in widely-held cultural notions of manifest destiny – the concept of shrinkage is still somewhat of a conundrum (Weaver, 2017), often associated to negative perceptions that falsely lead to urban planning as a strategy to tackle or halt the pace of decline.

The entrenchment of the United States planning discourse in the ideology of growth is no more evident than from the planning visions developed for the analysed shrinking cities. Although many of them consider some aspects that relate to the issue of shrinking, they still boast a predominantly growth-oriented narrative. The exceptions exist, however, but are few and far between. Still, this is not only a question of local planning visions but to a broader extent a problem of growth as a national ideal (Hirt & Beauregard, 2019;

се води локално планирање, него, посматрано у ширем смислу, представља проблем раста као националног идеала (Hirt & Beauregard, 2019; Marx, 1991). Због тога морамо утврдити да слабо и двосмислено развијен концепт урбане декаденције који је на сцени у САД-у, не може помоћи урбанистичком планирању да се ослободи националних идеолошких опредјељења за раст на свим нивоима и по сваку цијену. Исто тако, доминантна национална визија раста, такође служи као снажна препрека цјеловитој артикулацији урбане декаденције као дијела дискурса о националној политици. Будући да се овај процес још посматра као проблем који се углавном настоји рјешавати иницијативама локалних институција, тражење реалистичнијих визија које прихватају неизбежну будућност мањег града, и даље ће бити у супротности са локалним политичким елитама, осим уколико се за ту сврху не мобилишу комплекснији национални програми и ресурси.

С тим у вези, морамо се сложити са Малахом, који тврди да је у САД-у позиција урбаних политика по том питању сама по себи врло двосмислена “истовремено се бавећи и не бавећи градовима у декаденцији” (Mallach, 2017, стр. 114). С једне стране, постоји низ тематских концептуализација урбане декаденције које овај проблем уопште не дијагностикују холистички, већ упућују на специфичне показатеље процеса. С друге стране, одређене комплексније интерпретације овај процес третирају као дубоко укоријењену структурну промјену. Међутим, примјетно је да и у једном и у другом случају, погођени градови тешко прихватају реалност властитог пропадања. Другим ријечима, урбана декаденција се више сматра проблемом који треба ријешити, јер се супротставља урбаном развоју, а мање контекстуалним фактором који условљава развој градова. Хирт и Бјуригард налазе да је разлог томе то што разумијевање појма урбане декаденције пати од многих заблуда (Hirt & Beauregard, 2019). Најважнија од њих јесте честа претпоставка да је урбани пад “готово синоним за урбану кризу” (Hirt & Beauregard, 2019, стр. 1), због чега се овакви градови посматрају као да им је потребна нека

Marx, 1991). Therefore, we have to assert that the weakly and ambiguously developed concept of urban shrinkage that is at play in the United States cannot help urban planning to break away from the national ideological commitments to growth at all levels, at all cost. Likewise, the dominant pro-growth national vision also serves as a strong impediment to the more comprehensive articulation of urban shrinkage as a part of the national policy discourse. Since urban decline is still an issue that is addressed mainly through the initiatives of local institutions, pursuing more realistic visions that embrace the inevitable future of the smaller city will remain at odds with local political elites, unless more elaborate national programmes and resources are mobilised for that purpose.

To this extent, we have to agree with Mallach as he congruently claims that the American discourse of urban policy in this regard is highly ambiguous in itself, “simultaneously being about and not being about shrinking cities” (Mallach, 2017, p. 114). On the one hand, there are a number of thematic conceptualisations of urban shrinkage that do not integrally diagnose the problem, but instead make reference to specific indicators of the process. On the other hand, some comprehensive interpretations treat the notion of urban decline as a deeply-rooted structural change. However, it is noticeable that, in both cases, shrinking cities have a hard time acknowledging urban decline within their field of operation. In other words, urban shrinkage is considered to be more of a problem to be dealt as it opposes urban development, rather than a contextual factor that conditions the development of cities. Hirt and Beauregard explain that this is because the notion of urban shrinkage suffers from many misconceptions (Hirt & Beauregard, 2019). The most important one is that it is often assumed that urban decline “is near-synonymous with urban distress” (Hirt & Beauregard, 2019, p. 1), which makes shrinking cities to be seen as being in need of correction in order to re-

врста корекције да би повратили изгубљени раст. Таква концептуализација има важне импликације на планирање различитих одговора који покушавају да се проактивно позабаве проблемом бавећи се његовим узроцима како би преокренули постојеће трендове опадања и привукли људе и радна мјеста. Ипак, како се планери баве горућим питањима у савременим градовима, концептуализација урбане декаденције као ширег и сложенијег процеса интеракције више различитих фактора нуди систематичнији и софистициранији приступ усмјеравању овог процеса на подручју Појаса рђе у жељеном правцу.

У оквиру предложене реинтерпретације горепоменуто концептуализација постаје од кључног значаја у разумијевању ширих регионалних фактора приликом тумачења урбане декаденције, нарочито у погледу односа између центра и предграђа. На примјер, процеси “субурбанизације” или “периферних миграција” играју важну улогу у одређивању образаца и карактеристика урбане декаденције, како његових узрока, тако и посљедица. Заправо, овај облик градског опадања (путем субурбанизације) је у великој мјери својствен САД-у – широм земље приградски региони настављају да расту на штету градских језгара, што доводи до драматичног смањења броја становника у градским центрима, посебно у великим градовима (Pallagst, 2009). Због тога је потребно додатно размислити о односу између градских и приградских подручја како би се овај и слични феномени укључили у политике планирања које не узимају у обзир само скупљање града, већ и његово ширење. То нас је довело до закључка да је процес урбане декаденције контекстуално и вишедимензионално питање окружено мноштвом различитих дискурса и расправа које нуде само селективне приказе стварности (Haase et al., 2017). Одговарајући приступи планирању, дакле, треба да буду вођени идејом холистичког рјешавања овог проблема.

Важно је, такође, истаћи да уочени и анализирани проблеми у области визија планирања за анализиране градове припадају сложенијим интерпретацијама феномена урбане

growth. This conceptualisation has important implications for developing planning responses to shrinkage that attempt to address the issue proactively by dealing with its causes in order to reverse the existing decline trends and attract people and jobs. Nonetheless, as planners deal with more pressing issues in contemporary cities, the conceptualisation of shrinkage as a broader and more complex process of actors-interaction offers a more systematic and sophisticated approach to integrate shrinkage into a desirable urban path for cities in the Rust Belt area.

Within the proposed reinterpretation mentioned above becomes fundamental to note and understand wider regional factors when interpreting urban shrinkage, especially in terms of urban-suburban relations. For instance, the process of “urban sprawl” or “suburban flight” plays an important role in determining the patterns and characteristics of shrinkage, both causes and effects. Actually, this form of urban decline (caused by sprawl) is very much inherent to the context of United States – across the country, suburban regions continue to grow at the expense of urban cores which leads to dramatic population losses in the city centres, especially in big cities (Pallagst, 2009). Therefore, it is necessary to further reflect on the relation between urban and suburban areas in order to incorporate this, and similar phenome, on planning policies that do not only consider urban shrinkage but sprawl as well. This led us to the conclusion that urban decline is a contextual and multi-dimensional issue surrounded by many different discourses and debates that offer only selective depictions of reality (Haase et al., 2017). As such, respective planning approaches should aim to address the issue of shrinkage holistically.

Another important element worth noticing is that the problems observed and discussed in relation to the planning visions for the analysed cities appear to fall in line with the more complex interpretation of shrinkage that we aimed to address with this

декаденције које смо настојали овдје обрадити. Без обзира да ли се до ове интерпретације дошло дубинском анализом или на основу емпиријских посматрања, могуће је тврдити да интегрална планска визија рјешења у цјелини није изводљив пут за већину оваквих градова. Већина визија пронађена у планским документима више фаворизује парцијални, односно редуковани приступ. Иако ово може бити тумачено и као покушај суочавања са проблемом урбане декаденције на систематичнији начин, дакле подјелом његових текућих ефеката на мање и можда, за планере, “лакше сварљиве” фрагменте, то такође открива и постојање незадовољства рационалнијим приступима планирању и његову онтолошку немогућност предвиђања будућности, а према томе и његову унутрашњу неспособност планирања раста. Данас преовлађујући начин бављења проблемом урбане декаденције уско је повезан са контекстом непосредног рјешавања проблема који су предложили аутори као што су Чарлс Е. Линдблом (Lindblom, 1959, 1979), Амитај Ециони (Etzioni, 1967) и Џон С. Драјзек (Dryzek, 1993) као алтернативни начин планирања, базиран на принципу инкрементализма.

Планери који се баве процесима урбане декаденције у Појасу рђе радије се одлучују на више различитих приступа у рјешавању проблема, него за израду посебне и јасне стратегије. Наша анализа планова показује да је већина њих рађена на основу различитих стратегија које комбинују мјере и прилагођавања и ублажавања, а које се према проблему урбане декаденције истовремено односе и проактивно и реактивно. Другим ријечима, умјесто да иду у одређеном смјеру, као што је оптимизација величине, ови градови покушавају да учине све у исто вријеме – и да искоријене узроке смањења, као и да се изборе са његовим посљедицама. Штавише, на овај начин се процесу урбане декаденције никада не приступа интегрално, него претежно фрагментирано и у оквиру различитих тема, сектора и урбаних подручја. Неки аутори (Pallagst, 2009) примјећују да се та фрагментација (у смислу локализације планираних интервенција на

contribution. Whereas this interpretation was reached through in-depth analysis or just brought through more empirical observation, it becomes possible to argue that totalizing visions for the city as a whole are not a feasible path for most of the cities. The majority of the visions found in the planning documents favour a more sectorised or truncated approach. While this can be interpreted as an attempt to tackle shrinkage in a more systematic manner by subdividing its on-going effects into smaller and perhaps more “digestible” fragments for planners to deal with, it also reveals a degree of discontent with more rational planning approaches and its ontological impossibility to foresee the future, therefore, its intrinsic inability to plan for growth. Dealing with shrinkage in this current manner is closely related to the immediate problem-solving context of complexity that authors like Charles E. Lindblom (Lindblom, 1959, 1979), Amitai Etzioni (Etzioni, 1967) and John S. Dryzek (Dryzek, 1993) have proposed as an alternative mode of planning through incrementalism.

Planning responses to urban shrinkage in the Rust Belt area employ various approaches to deal with the issues surrounding the shrinking process rather than opting to devise a specific, clear-cut strategy. What we encountered in the analysis is usually a mixture of different strategies that combine both adaptation and mitigation measures that both react to and actively engage with shrinkage. In other words, rather than going in a specific direction, such as rightsizing, these shrinking cities attempt to do everything at the same time, namely, to eradicate the causes of urban decline as well as to deal with its consequences. Moreover, in the process of doing so, shrinkage is not ever comprehensively approached but tackled in predominantly fragmented ways across different themes, sectors, and urban areas. When it comes to the latter, some authors (Pallagst, 2009) note that this fragmentation (in terms of localisation of planning interventions to specific urban areas) in dealing with urban

одређене градске области) даље наставља, иако се процес декаденције очигледно догађа у цијелом метрополитанском региону. То може наговјештавати и постојање фрагментације у оквиру структура локалне управе, те на улоге које различити актери и масовне иницијативе и покрети имају у процесу управљања наведеним процесом. Заправо, из наше анализе више је него очигледно постојање повјерења које поједине групе и локалне организације имају у покретању неопходних промјена у градовима у декаденцији. Међутим, иако се може видјети да неформално повезана мрежа НВО експерата на локалном нивоу и ширих народних покрета игра централну улогу у управљању овим процесима (Mallach et al., 2017), то такође значи да можда неће ни бити цјеловитих покушаја да се то питање ријеша на свеобухватан начин од стране градских власти. Све ово има за резултат да се градови у декаденцији, углавном, ослањају на изоловане и распршене иницијативе. Сходно томе, за разумијевање и суочавање са феноменом градова у декаденцији унутар Појаса рђе у САД-у, идеја о граду као сталном и трајном процесу који захтијева интегрално планирање типа “рјешавања проблема” треба бити први корак ка смањењу њиховог пропадања. Ипак, од виталног је значаја приступити проблему урбане декаденције као резултату сложене интеракције између фактора који нужно не захтијева рјешење, већ стратегију у циљу (ре)инкорпорације његових ефеката у мрежу на сараднички и проактиван начин који ће планерима сигурно понудити више могућности, него изазова.

Захвалница: Овај рад је подржан од стране Фулбрајт програма стипендија за стране студенте (категорија: гостујући студент истраживач).

shrinkage persists even though the shrinking process evidently occurs throughout an entire metropolitan region. This may hint to the fragmentation of local governance structures and to the role that various individual actors and grassroots movements play in the process of managing shrinkage. Actually, the trust in individual community groups and local organisations to drive the necessary changes in a shrinking city is more than evident in our analysis. However, although informally linked network of locally-based NGOs, think tanks, and grassroots movements can be seen to play a central role in the management of shrinkage (Mallach et al., 2017), it also means that there may not be integrated efforts to tackle the issue in a comprehensive manner coming from city authorities, which results in shrinking cities mainly relying on isolated and dispersed initiatives. Accordingly, in understanding and dealing with the urban shrinkage of rust belt cities in the United States, the notion of the city as an on-going and permanent process that demands a ubiquitous “problem-solving” type of comprehensive planning should be the first step in reducing their decline. Nevertheless, it is also vital to approach the shrinking process of these cities as the outcome of the complex interaction between actors that does not necessarily require a solution, but a strategy in order to (re)incorporate their effects in a network in a collaborative a proactive manner that will certainly offer more opportunities than challenges for planners.

Acknowledgements: This work was supported by the Fulbright Foreign Student Program (Visiting Student Researcher category).

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- Alexander, F. (2005). *Land Bank Authorities: A Guide for the Creation and Operation of Local Land Banks*. Local Initiatives Support Corporation.
- Baker, M. (1992). *In Other Words*. Routledge.
- Beauregard, R. A. (1993). *Voices of Decline: The Postwar Fate of US Cities*. Blackwell.
- Beauregard, R. A. (2001). Federal Policy and Postwar Urban Decline: A Case of Government Complicity? *Housing Policy Debate*, 12(1), 129–151. <https://doi.org/10.1080/10511482.2001.9521401>
- Bontje, M. (2005). Facing the Challenge of Shrinking Cities in East Germany: The Case of Leipzig. *GeoJournal*, 61(1), 13–21. <https://doi.org/10.1007/s10708-005-0843-2>
- Bradbury, K. L., Downs, A., & Small, K. A. (1982). *Urban Decline and the Future of American Cities*. Brookings Institution.
- Cavanagh, S. (1997). Content Analysis: Concepts, Methods and Applications. *Nurse Researcher*, 4(3), 5–16. <https://doi.org/10.7748/nr.4.3.5.s2>
- City of Baltimore. (2006). *City of Baltimore Comprehensive Master Plan 2007–2012, A Business Plan for a World-Class City*. <https://planning.baltimorecity.gov/sites/default/files/LEPL11.21.06Small.pdf>
- City of Buffalo. (2006). *Buffalo's Comprehensive Plan, Queen City in the 21st Century*. <http://www.oneregionforward.org/plan/queen-city-in-the-21st-century-comprehensive-plan/>
- City of Charleston. (2013). *Imagine Charleston Comprehensive Plan*. <https://www.charlestonwv.gov/node/808>
- City of Cleveland. (2007). *Connecting Cleveland 2020 Citywide Plan*. <http://planning.city.cleveland.oh.us/cwp/contents.html>
- City of Dayton. (1999). *Citiplan Dayton the 20/20 Vision*. <https://www.daytonohio.gov/DocumentCenter/>
- City of Decatur. (2009). *Macon County/Decatur Comprehensive Plan*. <https://www.decaturil.gov/wp-content/uploads/2015/10/CompPlan2009.pdf>
- City of Detroit. (2012). *Detroit Future City 2012 Detroit Strategic Framework Plan*. https://detroitfuturecity.com/wp-content/uploads/2014/02/DFC_ExecutiveSummary_2ndEd.pdf
- City of Elmira. (2016). *City of Elmira Comprehensive Plan 2016–2026*. <https://cms5.revize.com/revize/chemungcounty/City%20of%20Elmira%20Comprehensive%20Master%20Plan%202016-2026.pdf>
- City of Erie. (2016). *Erie Refocused City of Erie, Pennsylvania Comprehensive Plan and Community Decision-Making Guide*. <https://www.eriepa.com/uploads/Erie-Refocused-2016.pdf>
- City of Flint. (2013). *Imagine Flint*. <http://www.imagineflint.com/Resources/Documents.aspx>
- City of Gary. (2008). *City of Gary, Indiana Comprehensive Plan*. http://garyin.us/redevelopment/wp-content/uploads/sites/2/2019/10/Gary-Comp-Plan_10-17-19_LR.pdf
- City of Niagara Falls. (2009). *Comprehensive Plan for City of Niagara Falls*. <https://esd.ny.gov/sites/default/files/rfp/Appendix%20E%20-%20NFComprehensivePlan2009.pdf>
- City of North Chicago. (2016). *City of North Chicago Comprehensive Plan*. [http://northchicagorebuild.govoffice3.com/vertical/sites/%7B52959CF2-969E-41D9-A9CF-CF0A11D0BEA9%7D/uploads/Comprehensive_Plan\(1\).pdf](http://northchicagorebuild.govoffice3.com/vertical/sites/%7B52959CF2-969E-41D9-A9CF-CF0A11D0BEA9%7D/uploads/Comprehensive_Plan(1).pdf)
- City of Pittsburgh. (2017). *Pittsburgh's Resilience Strategy Together We Move Forward as One Pittsburgh*. https://www.100resilientcities.org/wp-content/uploads/2017/07/Pittsburgh_-_Resilience_Strategy.pdf
- City of Syracuse. (2012). *City of Syracuse Comprehensive Plan 2040 / Vision for a Sustainable Community 2012 Plan Update*. <http://www.syr.gov.net/uploadedFiles/Comp%20Plan%20amended%202013-08-14.pdf>

- City of Toledo. (2011). *Toledo 20/20 Comprehensive Plan Toledo by Choice, A Comprehensive Plan for Toledo's Future*. <https://toledo.oh.gov/media/1129/toledo-2020-plan.pdf>
- City of Utica. (2011). *A Sustainable Neighborhood-Based Master Plan, A Neighborhood-based Process to Establish the Vision and Guide for Utica's Future*. <http://www.cityofutica.com/Assets/Departments/Urban-and-Economic-Development/PDF-Documents/Planning-Studies/Master-Plan/Master%20Plan.pdf>
- City of Youngstown. (2005). *Youngstown 2010 Citywide Plan*. <https://youngstownohio.gov/cped-planning>
- Collective Aufheben. (1993). *Decadence: The Theory of Decline or the Decline of Theory*. <http://libcom.org/library/decadence-aufheben-2>
- Cunningham-Sabot, E., Audirac, I., Fol, S., & Martinez-Fernandez, C. (2013). Theoretical Approaches of “Shrinking Cities”. In K. Pallagst, T. Wiechmann, & C. Martinez-Fernandez (Eds.), *Shrinking Cities: International Perspectives and Policy Implications* (pp. 14–30). Routledge.
- Danielson, M. N. (1976). *The Politics of Exclusion*. Columbia University Press.
- Dewar, M., & Thomas, J. M. (Eds.). (2013). *The City After Abandonment*. University of Pennsylvania Press.
- Downs, A. (1997). The Challenge of Our Declining Big Cities. *Housing Policy Debate*, 8(2), 359–408. <https://doi.org/10.1080/10511482.1997.9521258>
- Dryzek, J. S. (1993). Policy Analysis and Planning: From Science to Argument. In F. Fisher & T. Forrester (Eds.), *The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning* (pp. 213–232). Duke University Press.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The Qualitative Content Analysis Process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. doi:10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x
- Etzioni, A. (1967). Mixed-Scanning: A “Third” Approach to Decision-Making. *Public Administration Review*, 27(5), 385–392.
- Favro, T. (2010, April 5). American Cities Seek to Discover their Right Size. *City Mayors*. <http://www.citymayors.com/development/us-rightsizing-cities.html>
- Frazier, A. E., & Bagchi-Sen, S. (2015). Developing Open Space Networks in Shrinking Cities. *Applied Geography*, 59, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2015.02.010>
- Großmann, K., Bontje, M., Haase, A., & Mykhnenko, V. (2013). Shrinking Cities: Notes for the Further Research Agenda. *Cities*, 35, 221–225. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2013.07.007>
- Haase, A., Nelle, A., & Mallach, A. (2017). Representing Urban Shrinkage – The Importance of Discourse as a Frame for Understanding Conditions and Policy. *Cities*, 69, 95–101. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.09.007>
- Hackworth, J. (2015). Rightsizing as Spatial Austerity in the American Rust Belt. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 47(4), 766–782. <https://doi.org/10.1068/a140327p>
- Hackworth, J., & Nowakowski, K. (2015). Using Market-Based Policies to Address Market Collapse in the American Rust Belt: The Case of Land Abandonment in Toledo, Ohio. *Urban Geography*, 36(4), 528–549. <https://doi.org/10.1080/02723638.2015.1011416>
- Hartt, M. (2018). The Diversity of North American Shrinking Cities. *Urban Studies*, 55(13), 2946–2959. <https://doi.org/10.1177/0042098017730013>
- Häußermann, H., & Siebel, W. (1988). Die schrumpfende Stadt und die Stadtsoziologie. In J. Friedrichs (Ed.), *Soziologische Stadtforschung* (pp. 78–94). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Herbert, B. (2010, June 21). When greatness slips away. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2010/06/22/opinion/22herbert.html>
- Hirt, S., & Beauregard, R. (2019). Must Shrinking Cities Be Distressed Cities? A Historical and Conceptual Critique. *International Planning Studies*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/13563475.2019.1661226>

- Hollander, J. B., Pallagst, K., Schwarz, T., & Popper, F. J. (2009). Planning Shrinking Cities. *Progress in Planning*, 72(4), 223–232.
- Lederman, R. P. (1991). Content Analysis of Word Texts. *MCN: The American Journal of Maternal/Child Nursing*, 16(3), 169–169. <https://doi.org/10.1097/00005721-199105000-00015>
- Lindblom, C. E. (1959). The Science of “Muddling Through”. *Public Administration Review*, 19(2), 79–88. <https://doi.org/10.2307/973677>
- Lindblom, C. E. (1979). Still Muddling, Not Yet Through. *Public Administration Review*, 39(6), 517–526.
- Lowe, J. (1967). *Cities in a Race for Time*. Random House.
- Mallach, A. (2012). Depopulation, Market Collapse and Property Abandonment: Surplus Land and Buildings in Legacy Cities. In A. Mallach (Ed.), *Rebuilding America's Legacy Cities: New Directions for the Industrial Heartland* (pp. 85–110). Createspace Independent Publishing Platform.
- Mallach, A. (2017). What We Talk About When We Talk About Shrinking Cities: The Ambiguity of Discourse and Policy Response in the United States. *Cities*, 69, 109–115. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.01.008>
- Mallach, A., Haase, A., & Hattori, K. (2017). The Shrinking City in Comparative Perspective: Contrasting Dynamics and Responses to Urban Shrinkage. *Cities*, 69, 102–108. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.09.008>
- Marx, L. (1991). The American Ideology of Space. In S. Wrede & W. Adams (Eds.), *Denatured Visions: Landscape and Culture in the Twentieth Century* (pp. 62–68). The Museum of Modern Art.
- Матић, Љ. (Ур.). (1971). *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (Вол. 4). Институт за српски језик САНУ.
- Merkowitz, D. J. (2010). *The Segregating City: Philadelphia's Jews in the Urban Crisis, 1964–1984* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Cincinnati.
- Molotch, H. (1976). The City as a Growth Machine: Toward a Political Economy of Place. *The American Journal of Sociology*, 82(2), 309–332.
- Morrison, H., & Dewar, M. (2012). Planning in America's Legacy Cities: Toward Better, Smaller Communities After Decline. In A. Mallach (Ed.), *Rebuilding America's Legacy Cities: New Directions for the Industrial Heartland* (pp. 120–126). The American Assembly; Columbia University.
- Oswalt, P. (2005). *Shrinking Cities, Volume 1: International Research*. Hatje Cantz.
- Oswalt, P., & Rieniets, T. (2006). *Atlas of Shrinking Cities*. Hatje Cantz.
- Pallagst, K. (2009). *Shrinking Cities in the United States of America: The Future of Shrinking Cities: Problems, Patterns and Strategies of Urban Transformation in a Global Context*. University of California.
- Pallagst, K. M. (2012). Shrinking Cities in the United States: Policies and Strategies. In C. Martinez-Fernandez, N. Kubo, A. Noya, & T. Weyman (Eds.), *Demographic Change and Local Development: Shrinkage, Regeneration and Social Dynamics* (pp. 41–46). OECD/LEED.
- Pallagst, K., Fleschurz, R., & Said, S. (2017). What Drives Planning in a Shrinking City? Tales from Two German and Two American Cases. *Town Planning Review*, 88(1), 15–28. <https://doi.org/10.3828/tp.2017.3>
- Rhodes, J., & Russo, J. (2013). Shrinking ‘Smart’?: Urban Redevelopment and Shrinkage in Youngstown, Ohio. *Urban Geography*, 34(3), 305–326. <https://doi.org/10.1080/02723638.2013.778672>
- Rieniets, T. (2009). Shrinking Cities: Causes and Effects of Urban Population Losses in the Twentieth Century. *Nature and Culture*, 4(3), 231–254. <https://doi.org/10.3167/nc.2009.040302>
- Rößler, S. (2008). Green Space Development in Shrinking Cities – Opportunities and Constraints. *Urbani izziv*, 19(2), 147–152.

- Ryan, B. D. (2012). Rightsizing Shrinking Cities: The Urban Design Dimension. In M. Dewar & J. Manning Thomas (Eds.), *The City After Abandonment* (pp. 268–288). University of Pennsylvania Press.
- Rybczynski, W. (1995). Downsizing Cities. *Atlantic Monthly*, 276(4), 36–39.
- Rybczynski, W., & Linneman, P. D. (1999). How to Save Our Shrinking Cities. *The Public Interest*, 135, 30–44.
- Schilling, J., & Logan, J. (2008). Greening the Rust Belt: A Green Infrastructure Model for Right Sizing America's Shrinking Cities. *Journal of the American Planning Association*, 74(4), 451–466. <https://doi.org/10.1080/01944360802354956>
- Schwarz, K., Cutts, B. B., London, J. K., & Cadenasso, M. L. (2016). Growing Gardens in Shrinking Cities: A Solution to the Soil Lead Problem? *Sustainability*, 8(2), Article 141. <https://doi.org/10.3390/su8020141>
- Sorensen, D. M. (2012). *Looking Back, Looking Forward: Notes on Detroit*. National Building Museum.
- Starr, R. (1976, November 14). Making New York Smaller. *New York Times Sunday Magazine*. <https://www.nytimes.com/1976/11/14/archives/making-new-york-smaller-the-city-economic-outlook-remains-grim.html>
- US Census Bureau. (2014). *Census of Population and Housing*. <https://www.census.gov/prod/www/decennial.html>
- US Census Bureau. (2017). *City and Town Population Totals: 2010–2017*. <https://www.census.gov/data/tables/2017/demo/popest/total-cities-and-towns.html#tables>
- Weaver, R. (2017). Palliative Planning in an American Shrinking City – Some Thoughts and Preliminary Policy Analysis. *Community Development*, 48(3), 436–450. <https://doi.org/10.1080/15575330.2016.1259644>
- Wiechmann, T., & Pallagst, K. M. (2012). Urban Shrinkage in Germany and the USA: A Comparison of Transformation Patterns and Local Strategies. *International Journal of Urban and Regional Research*, 36(2), 261–280. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2011.01095.x>
- Wolfe, A. (1981). *America's Impasse: The Rise and Fall of the Politics of Growth*. Pantheon Books.
- Wolff, M., & Wiechmann, T. (2018). Urban Growth and Decline: Europe's Shrinking Cities in a Comparative Perspective 1990–2010. *European Urban and Regional Studies*, 25(2), 122–139. <https://doi.org/10.1177/0969776417694680>

ФУСНОТЕ / FOOTNOTES

- (1) Појмове “урбана декаденција” и “градови у декаденцији” овдје уводимо као превод са енглеског језика за концепте “urban shrinkage”, односно “shrinking cities”, и предлажемо да у тој форми буду укључени у домаћи плански дискурс. Како сматрамо да термини који долазе из директног превода са енглеског језика (на примјер, смањивање, опадање, пропадање, скупљање и сл.) не могу адекватно и у потпуности да представе дефинисане процесе и концепте, приступили смо концептуалном превођењу методом супституције (Baker, 1992). Овдје наравно треба дистанцирати значење декаденције од обично прихваћеног схватања моралне и културолошке декаденције које је постало доминантно тек у модерном добу (у 19. вијеку), него се окренути етимологији ријечи (лат. *de-* и *cadere*) која означава постепено пропадање (опадање), назадовање и слабење позитивних особина (Матић, 1971). Наиме, из литературе о овој тематици је очигледно да на онтолошкој равни главни проблем концептуализације процеса декаденције градова подразумијева идеју града која је нераскидиво везана за идеологију раста. Само одређење града у декаденцији могуће је тек на основу ове идеје, пошто декаденције нема ако нема раста, односно достизања одређеног врхунца у развојном процесу града

(на примјер, у броју становника, економској активности, пореској основи, физичкој распрострањености, итд.). Важно је напоменути да одређене социјално-политичке теорије (као што је марксизам/лењинизам) сматрају декаденцију капитализма као немогућност да се организује и развија даљи економски пораст након достизања одређеног нивоа производње (Collective Aufheben, 1993), што је у уској вези са “shrinking cities” и проблемом њиховог раста и развоја. Такође, појам декаденције укључује и одређену врсту “помирења” или прихватања новонасталог стања заустављеног раста и потребе да се рефлектује о тој ситуацији, односно да се траже узроци те стагнације, али и могућа рјешења.